

rAnt Groen

België-Belgique
P.B.
ANTWERPEN X
8/5124

*Algemene Ledenvergadering
Kaas- en wijnavond*

*Dia-avond BVNF in de Kern
Cursus "Kijken naar vogels"*

copyright Rudy Vanseventant

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

www.zuidrand.be

AFZENDER en VU:
An Caers
Frans Kusterslaan 13
2650 Edegem
Afgiftekantoor Antwerpen X

Afdelingswebsite: www.zuidrand.be

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, <i>Voorzitter en Coördinator Beleidswerkgroep</i> Groenstraat 59, 2540 Hove 03/455 22 12 - hugo.waeterschoot@tiscali.be	Johan Baetens, <i>Studiewerkgroep</i> Keizershoevestraat 21, 2610 Wilrijk 03/281 78 59 - johan.baetens@yucom.be
Peggy Beers, <i>Ondervoorzitter en Conservator Fort 7</i> Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem 0485/52 81 25 - beerske@yahoo.com	Catherine Vandercruyssen, <i>Coördinator Coursussen</i> Koningin Astridlaan 106, 2550 Kontich 03/288 81 07 - cvdx@telenet.be
Guido Callaerts, <i>Penningmeester</i> Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk 03/828 11 03 - callaertsguido@versateladsl.be	Ronny Deckers, <i>Bestuurslid</i> Doornstraat 246, 2610 Wilrijk 0485/55 45 31 - ronald.deckers@telenet.be
Johan De Ridder, <i>Mede-conservator Fort 7 en Snelberichten</i> Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem 0485/91 13 86 - johan.deridder3@telenet.be	Hilde Vangrunderbeek, <i>Coördinator Agenda</i> Beekboshoekstraat 202, 2550 Waarloos 015/32 08 05 - hildevangrunderbeek@skynet.be
Nancy Geldhof, <i>Coördinator Educatieve werkgroep</i> Hollebeekstraat 192, 2660 Hoboken 0485/85 13 64 - nancy.geldhof@telenet.be	Bob Gabriels, <i>Webmaster</i> Vandenpereboomstraat 9, 2140 Borgerhout bob.gabriels@telenet.be

Contactpersonen voor geleide wandelingen in onze natuurgebieden

Fort 7: Natuurwandelingen: Tuur Wuyts, 03/449 99 11
Monumentwandelingen: Philippe Vanhove, 03/825 02 43 - philippe.vanhove@tiscali.be

Redactie rAntGroen

Uiterste inzenddata voor artikels: 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november

Graag uw teksten zenden naar:

Verslagen activiteiten: André De Mul, Lucas Henninckstraat, 41, 2610 Wilrijk, 03/828 70 32 - andre.de.mul@versateladsl.be

Aankondiging activiteiten: An Caers, Frans Kusterslaan 13, 2650 Edegem, 03/458 34 80 - an.caers@telenet.be

Waarnemingen: Johan Baetens, Keizershoevestraat 21, 2610 Wilrijk, 03/281 78 59 - johan.baetens@yucom.be

Fort 7-nieuws: Johan De Ridder, Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem, 0485/91 13 86 - johan.deridder3@telenet.be

Overige: Ingrid Van Havere, Edenlaan 32, 2610 Wilrijk, 03/828 22 39 of 0476/35 67 79 - ingrid.van-havere-1@bel.dupont.com

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen, met verschijningsdatum 1 april, ontvangen we graag ten laatste **15 februari 2005**.

In dit nummer

2	Colofon	15	't rAntGroentje
3	Editoriaal	16	Fort 7 – een monument in verval
4	Agenda: weekendactiviteiten	17	Studie: een zeldzame paddestoel in Fort 7
9	Cursus: Leren kijken naar vogels		Paddenoverzet actie
12	Oproep aan alle leden : De rAntGroen in kleur!		Waarnemingen in onze omgeving
	Te koop	16	Educatief: Mieren (deel 5)
13	Algemene Ledenvergadering en Kaas en Wijnavond	18	Proficiat aan de nieuwe natuurgidsen!
14	Communicatie: De dag van natuur	19	Reisverslag: Camargue
	bezorgde onze afdeling een gouden ei	22	Weekendverslag: Cap Gris-Nez
14	Beleed: Golf in de zuidrand van Antwerpen	21	Verslagen
		28	Activiteitenkalender
		28	Vogels voeren en beloeren

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:

979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.

Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van Natuurpunt vzw, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen"

We kijken uit naar 2006 en zijn op zoek naar medewerkers!

Wanneer ik dit artikel schrijf zijn de eerste sneeuwvlokjes van de winter reeds gevallen en is de behaagaktie juist achter de rug. Ik moet dus een tweetal maanden vooruit blikken om een evaluatie te kunnen maken van het afgelopen jaar.

2005 was voor onze afdeling een jaar van belangrijke veranderingen. De komst van nieuwe leden in het bestuur en het doorgroeien van de kern Hoboken tot volwassen afdeling maakten er een "bijzonder jaar" van vol uitdagingen, vooral voor Guido, onze penningmeester, en Bob Gabriels, onze webmeester, die onze geledingen kwamen versterken. En dat alles terwijl onze basisactiviteiten hoge toppen scheerden! Niet minder dan 7 cursussen, de actieve beleidswerking, de zonnige weekends (of in het geval van de Camargue reis een heuse vakantie), de vele tochten en winteravonden, de kinderactiviteiten, de Fortwerking, inclusief de educatieve activiteiten, denk maar aan de Natuurgidsencursus op het Fort, draaiden op volle toeren en op hoog en kwalitatief niveau. Onze Communicatieploeg was bovendien present op verscheidene soms zelfs parallele manifestaties om onze werking aan het publiek voor te stellen. Ook het tijdschrift rAntGroen zag er dit jaar opnieuw voorbeeldig uit met prima artikels en ... vers nieuws van de pers ... een nieuwe hoofdredacteur, Ingrid Van Havere, en een toekomstig nieuwe lay-outer, Jef Aerts, die we van harte welkom heten in onze actieve ploeg.

Om de toekomst van de afdeling verder veilig te stellen voor de komende jaren doe ik hierbij een oproep voor bijkomend vers bloed voor het bestuur. Naast iemand voor administratieve taken (zie verder in dit tijdschrift) ter vervanging van An, zijn we op zoek naar mensen die willen ingroeien in het bestuur. Het verleden heeft aangetoond dat een ingroeibaan een nieuw bestuurslid de kans geeft om na een poos zelf te bepalen wat hem/haar past of waar hij/zij eventueel een steentje kan bijdragen. Voel je je geroepen om een jaartje mee te draaien in het bestuur en nadien of gedurende het jaar, je keuze te bepalen, aarzel dan niet om me te contacteren zodat we verder kunnen afspreken.

Tot slot zou ik iedereen willen bedanken die ook dit jaar een grote of kleine bijdrage heeft geleverd aan de werking van de afdeling. In de eerste plaats Daniella Van Peel, die onze communicatiewerkgroep heeft opgestart en geleid en die nu verkiest om zich aan andere zaken toe te wijden. En dan ook de gidsen, de leiding, de cursusbegeleiders, de rAntGroenploeg, de beheersploeg van Fort 7, de communicatieploeg, het bestuur, ... Zonder jullie kan het vrijwilligerswerk niet functioneren. Mijn dank gaat dus ten volle uit naar jullie voor jullie inzet in 2005; waarbij ik natuurlijk stilletjes hoop om ook in 2006 op jullie een beroep te mogen doen!

Graag wil ik iedereen dan ook uitnodigen op onze jaarlijkse ledenavond van zaterdag 11 februari waar we zoals afgelopen jaar bij een kaasje en een wijntje u een overzicht zullen presenteren van 2005. De uitschuivers, de lachmomenten: allen komen ze "fotogeniek" aan bod. Op deze avond lichten we tevens de sluier omtrent de activiteiten 2006 en kiezen we een nieuw bestuur. Op deze gezellige avond willen we dus ook jouw stem horen.

Tot op 11 februari (of tijdens een activiteit)!

Hugo Waeterschoot
Voorzitter

Algemeen

Lidmaatschap Natuurpunt: 20 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (230-0044233-21) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift rAntGroen.

Abonnement op rAntGroen: Voor leden van andere afdelingen door storting van 6 euro op onze rekening met vermelding van uw naam en adres.

Verzekering: Ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten.

Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders. Studenten en bijstandtrekkers betalen het tweede bedrag.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens of met minibuses..

Annulatie bij autobustochten: Leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: Om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10% van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25% van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25%.

1e kwartaal 2006

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.

De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

- = Kostendelend vervoer (5 eurocent/km) wordt op de afspraakplaats georganiseerd
- = Kindvriendelijke tocht

Zo. 8 jan. 2006 Laatste dag om in te schrijven voor Goeree-Overflakkee dd. 22 jan. 2006

Zo. 8 jan. 2006 **Vogelobservatietocht Tholen**

Gids: Luc Van Schoor

03/353 09 77

8.30 u > 12j Leiding: Rudy Vansevenant

015/32 08 05

Nu de feesten voorbij zijn, gaan we weer op onze nieuwjaarstocht naar het vroegere 'eiland' Tholen. Jullie voorzien best wat warme kledij ... wij de rest. Sommige habitués noemen deze eersteling steevast dé Jenevertocht. En ja, ook nu weer zorgen we voor dat bekende opwarmertje. Waar en hoe blijft telkens weer een verrassing, maar zo kunnen we alleszins het ergste vriesweer trotseren!
We gaan samen op zoek naar verschillende ganzen- en eendensoorten, steltlopers, zwanen,... Hopelijk zijn ze vandaag ook present. Vorig jaar konden de 29 deelnemers zich verheugen op een prachtige dag met o.a. een 45-tal

roofvogels en een groepje Fraters. Benieuwd wat het nu zal worden.

Afspraak: We vertrekken om 8.30u op de Bist te Wilrijk. Aansluiten is mogelijk aan de Leugenberg te Ekeren, mits tijdig de leiding te verwittigen.

Het einde is voorzien omstreeks 17.00u ter plaatse. Aantal te wandelen km = 5 km.

Mee te brengen: picknick, drank, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, laarzen bij regenweer en stevig schoeisel.

Za. 14 jan. 2006 **Projectieavond nieuwe klankdiareksen BVNF**

Leiding: Luc Van Schoor

03/353 09 77

20.00 u   Hilde Vangrunderbeek

015/32 08 05

De Bond voor Verantwoorde Natuurfotografie (BVNF) is er in de loop van hun 25-jarig bestaan in geslaagd om zowel de potentiële beginner als het kruin van de Vlaamse natuurfotografen te verenigen tot één forum. Met regelmaat worden er

internationale fotografiefestivals ingericht ... zo ook weer dit jaar.

Uit een veelheid van onderwerpen uit diverse werelddelen selecteerden we voor u een gevarieerd en boeiend programma met klankdia- en digitale reeksen over uitsluitend Europese natuur. We nemen U mee door ons eigenste landje en buurlanden tot het Oosten en het Hoge Noorden. Daarbij worden diverse landschappen, fauna en flora met aangepaste muziek en soms ook commentaar op het scherm gebracht.

We kozen alvast voor volgend programma:

- Falling in Love - Marc De Schuyter: Een reeks geïnspireerd door de herfst
- Natuur nabij, een jaar in beweging - Marc Meeuws: Natuuropnamen uit Vlaanderen uit alle seizoenen

- Tussen 5 en 9 am - Bernard Castelein: Fraaie sfeeropnamen van het Groot Schietveld en de Kalmthoutse Heide, voorzien van een leerzaam commentaar van de fotograaf zelf
- Bulgarije - Ludo Goossens: Reeks uit een onbekend land, landschappen, maar ook gieren
- Schansput - Jef Eyckmans: Prachtige reeks met beelden uit een enkel natuurgebiedje
- Kreken - Ludo Goossens: De krekens van het Meetjesland zijn de achtertuin van de fotograaf, die er prachtige dia's maakte
- Voorbij de taalgrens - Cois Bouvé: Prachtige reeks over de Ardennen
- Natuur in beeld, Kalmthoutse Heide - Bie Lievens: Landschappen, flora en fauna van de Kalmthoutse Heide
- Zammelsbroek - Lieve Geens: Boeiende reeks met sfeerlandschappen, flora en fauna van dit interessante gebied
- Kraanvogels, de westroute: Verscheidene jaren volgden Ludo Goossens en Jan Roofthoofd de kraanvogels (Grus grus) op hun westelijke migratieroute. Hierbij werden door 3 seizoenen heen opnamen gemaakt in verschillende landen. Het zomerseizoen ontbreekt omdat de kraanvogels dan hun eieren uitbroeden en hun

jongen grootbrengen. In die periode zijn ze bijzonder gevoelig voor verstoring en moeten ze met rust gelaten worden. Stem: Geert Segers, Tekst, fotografie en samenstelling: Jan Roofthoof.

- Vogels van het noorden: Een gevarieerde greep vogelbeelden die meer 'noordelijk' in Europa werden gemaakt en dan vooral in landen als Zweden, Schotland en IJsland. De verschillende biotopen waarin deze vogels werden gefotografeerd, leverden het kader voor deze montage. Tekst en stem: Fons Van den Heuvel, Fotografie en samenstelling: Jan Roofthoof en Jos Permentier.

copyright Jan Roofthoof

copyright Jan Roofthoof

Zoals je zelf kan zien, een rijkgevuuld programma met voor elk wat wils en tijdens de pauze kans voor een gezellige babbel.

Kleine wijzigingen zijn mogelijk indien er op het laatst nog één of meerdere nieuwe beeldklankreeksen worden aangeboden. Zorg dat je erbij bent ... en zeg het voort ...

Deze uitzonderlijke BVNF-avond gaat door in de kleine zaal van het Cultuurcentrum De Kern te Wilrijk om 20.00u (dit is in de buurt van de GB op de Bist). Het einde is voorzien omstreeks 22.45u. Er wordt een kleine bijdrage in de kosten gevraagd.

Zo. 15 jan. 2006

Kinderactiviteit: Dieren in de winter

Volwassenenactiviteit: Fort 7-wandeling

Gids: Gidsen Fort 7

14.00 u 6j.12j. Leiding: Nancy Geldhof

0485/85 13 64

Jullie hebben rond deze tijd waarschijnlijk al je dikste jas, warmste muts en wanten boven gehaald, maar hoe moet het nu met de dieren in de natuur? Wie doet er eigenlijk een winterslaap? Hoever gaan de vogels op reis? Wat eten de thuisblijvers als het vriest? Op al deze vragen zoeken we vandaag een antwoord. Wil je graag mee, kijk dan vlug op de kinderpagina!

Omdat we vorige keer gemerkt hebben dat vele ouders vragende partij zijn om tijdens de kinderactiviteit met hun kinderen mee te komen, hebben we besloten om terug gelijklopend een wandeling in het fort te maken op dezelfde moment. Hierop zijn ouders met eventueel kleinere of grotere kinderen, maar ook andere natuurliefhebbers, van harte welkom.

Afspraak: We beginnen om 14.00u en eindigen om 17.00u. Graag inschrijven aub!

Zo. 22 jan. 2006

Ganzentocht naar Goeree-Overflakkee

Gids: Rudy Vansevenant

015/32 08 05

7.30 u

Leiding: Walter Van Spaendonk

03/480 54 24

Deze wintertocht brengt ons, een maand vroeger dan vorig jaar, naar Goeree-Overflakkee, het meest noordelijke van de gewezen delta-eilanden.

We gaan op zoek naar concentraties ganzen en eenden, maar roofvogels en weidevogels krijgen we vast en zeker ook in de kijker. Daarvoor bezoeken we een aantal van de gekende plaatsen als daar zijn: de Sint-Antoniegorzen, Den Bommel, Stad aan't Haringvliet, Het Havenhoofd, de Slikken van Flakkee of het nieuwe ganzengebied aan de Westplaat, de ganzenpolders van Ouddorp en Goedereede ... en met een waarschijnlijk einde op de Brouwersdam.

De keuze en de juiste volgorde laten we afhangen van de voorbereiding en van de weersomstandigheden.

's Middags eten we onze boterhammen op in een cafeetje en kunnen we ons opwarmen met een lekkere tas soep.

Afspraak: Om 7.30u aan de Bist te Wilrijk. We voorzien terug te zijn in Wilrijk ten laatste om 19.00u.

Wie mee wil, stort ten laatste tegen 8 januari 2006 13 € – 10,50 € op onze rekening (zie blz. 2) met vermelding "Goeree-Overflakkee" en het aantal deelnemers.

Mee te brengen: verrekijker, telescoop, vogelgids, warme regenvrije kledij en schoeisel, picknick en enkele euro's.

Zo. 29 jan. 2006 Winterwandeling in het Zoerselbos

13.15 u Gids: Plaatselijke gidsen
Leiding: Tuur Wuyts

03/449 99 11

Het Zoerselbos heeft een oppervlakte van 380 ha waarvan reeds belangrijke delen zijn aangekocht door de overheid en natuurbeschermingsverenigingen. Er is loofhout, naaldhout en er zijn beemden. Bij de aanleg van de E34 werd er zand gewonnen en ontstond daarna een grote vijver. De v.z.w. De Vrienden van het Zoerselbos zet zich sinds 1972 met hart en ziel en taai doorzettingsvermogen in om dit gebied optimaal te beschermen, te beheren, te bestuderen en echte natuurliefhebbers er kennis mee te laten maken.

Afspraak: We vertrekken op de Bist te Wilrijk om 13.15u en aan het bezoekerscentrum aan de Boshuisweg nr. 2 om 14.00u. De wandeling duurt ongeveer 2,5 uur. Het einde is voorzien omstreeks 16.30u ter plaatse. Het aantal te wandelen km bedraagt 8 km.
Mee te brengen: loep, verrekijker, fototoestel en laarzen!! Vermits er per 25 deelnemers een gids voorzien wordt, gelieve U minstens 10 dagen op voorhand aan te melden bij de leiding. Voor de v.z.w. wordt een gift van 1 €pers. voorzien ter plaatse te betalen.

Zo. 5 feb. 2006	Laatste dag om in te schrijven voor Schouwen-Duiveland dd. 19 feb 2006
-----------------	--

Zo. 5 feb. 2006 Fort 7: Vleermuizentelling

9.00 u   Gids en leiding: Hugo Waeterschoot

03/455 22 12

hugo.waeterschoot@tiscali.be

Het Fort herbergt in de winter een vleermuispopulatie die hier hun winterslaap doorbrengen. De ene diep verstoep in spleten en barsten, de andere gewoonweg in het midden van het plafond. Al zijn de aantallen niet spectaculair te noemen, toch blijft de wintertelling steeds een speciaal evenement. Vorig jaar hebben we tijdens de telling een kleine 30 exemplaren gevonden. Ook dit jaar hebben we onze telling op Fort 7 afgestemd op de regionale vleermuistelling van alle forten rond Antwerpen, dit om vergelijkbare resultaten te bekomen.

Afspraak: We starten de telling rond 9.00u aan het lokaal de IJsvogel (ingang Fort 7 aan de Legerstraat te Wilrijk).

Gewoonlijk zijn we op de middag net niet klaar, zodat boterhammetjes aangewezen zijn. Aangezien we de vleermuizen niet mogen verstoren in hun winterslaap en alles dus in perfecte stilte dient te gebeuren, beperken we het aantal deelnemers strikt. Vandaar dat we U willen vragen om voorafgaandelijk aan te melden voor deze activiteit via een telefoontje of een e-mail aan de gids (zie hierboven). Het einde van de tocht is voorzien rond 14.30u.

Mee te brengen: Een goede zaklamp met degelijke batterijen (eventuele reservebatterijen (zeker voor oplaadbare)) is een absolute noodzaak, warme kleding en picknick.

**Za. 11 feb. 2006 Terugblik op 2005 en een eerste glimp van 2006
Algemene Ledenvergadering en Kaas- en Wijnavond**

Informatie hierover vindt U verder in deze rAntGroen.

Zo. 19 feb. 2006 Vogelexcursie Schouwen-Duiveland

7.30 u > 12j. Gids: Luc Van Schoor
Leiding: Walter Van Spaendonk

03/353 09 77

03/480 54 24

Het is al een tijdje geleden dat we nog van een 'echte' winter konden spreken. Ook tijdens de vorige Schouwentocht in 2004 kregen we vooral kale, reeds bewerkte landschappen te zien (zie verslag Moniek Van den Bergh, rAntGroen jaargang 4 nr. 14 blz. 29). Dat we toen nog 72 vogelsoorten gezien hebben, mag zeker een succes genoemd worden. Gaan we deze keer wel de vriestoer op? Iedere winter wordt Zeeland overspoeld door honderdduizenden eenden, ganzen en steltlopers. Die aantal verschillen wel eens naargelang het al dan niet voorkomen van vorstperiodes. Luc en Walter zoeken tijdens de voorbereiding de beste vogelpleisterplaatsen op. Ook een bezoek aan de Brouwersdam staat op de agenda, altijd goed voor waarnemingen van duikers, ijseenden en zee-eenden. Observaties op dijken en dammen zouden afgewisseld worden met een stevig uitwaaiwandeling. Met een beetje

geluk krijgen we weer heel wat wintergasten voor de kijkers. Onze telescopen zorgen er trouwens voor dat je de vogels van nabij kan bekijken. Met een mooie winterse dag en een ploeg wakkere waarnemers aan boord, wordt dit beslist een boeiende tocht.

Afspraak: Om 7.30u aan de Bist te Wilrijk. We voorzien terug te zijn in Wilrijk tegen 18.30u.

Aantal te wandelen km = 5 km.

Wie mee wil, stort ten laatste tegen 5 februari 2006 13 €- 10,50 €op onze rekening (zie blz. 2) met vermelding "Schouwen-Duiveland" en het aantal deelnemers.

Mee te brengen: picknick, drank, verrekijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, laarzen bij regenweer en stevig schoeisel.

Zo. 26 febr. 2006 Landschapswandeling in de Bourgoyen-Ossemeersen te Gent

Gids en leiding: Hugo Waeterschoot

03/455 22 12

12.00 u

hugo.waeterschoot@tiscali.be

Aan de rand van de stad Gent, langsheen de Leie en de Ringvaart ligt een prachtig Stadsnatuurreservaat: de Bourgoyen-Ossemeersen. Deze door de mens als "waterzieke" afgedane gronden, werden terug in hun oorspronkelijke staat hersteld door zorgvuldig beheer door de plaatselijke werkgroep. De Meersen waren van nature uit een overstromings- en waterbergingsgebied voor de Leie. Vandaar dat vele vogels en in het bijzonder eendachtigen hier overwinteren. Het reservaat is vooral gekend voor zijn grote hoeveelheden Smienten en Kemphanen die we prachtig zullen kunnen bewonderen vanaf de dijk of de vogelkijkhut. Je mag je dan ook verwachten aan een mooie landschapswandeling van

ongeveer een 6-tal kilometer rond dit prachtige gebied. Breng dus naast je laarzen (die in geval van een natte winter echt wel noodzakelijk zijn), zeker je verrekijker en desgevallend je telescoop mee.

Afspraak: Op de Bist te Wilrijk voor het districtshuis om 12.00u, vanwaar we samen naar Gent rijden (kostendelend vervoer mogelijk). We picknicken ter plaatse bij deftig weer (picknick en drank meenemen dus) en anders zoeken we een klein cafeetje op alvorens we de wandeling aanvatten. Je kan ook ter plekke aansluiten mits telefonische melding (03/455 22 12). Het einde van de wandeling is voorzien omstreeks 17.15u ter plaatse of 18.15u te Wilrijk. De wandeling is erg kindvriendelijk.

Za. 4 maa. 2006 Landschapswandeling in de Kalmthoutse Heide

Gids: Collectief van de deelnemers

Leiding: Nancy Geldhof

03/827 55 44

8.30 u

Hilde Vangrunderbeek

015/32 08 05

We hebben op dit moment van het jaar al heel wat Ganzen en andere watervogels gezien, voor de plantenliefhebbers onder ons is het nog even geduld hebben; daarom gaan we vandaag een fikse wandeling maken in ons aller "Kalmthoutse Heide". Wie aan de Heide denkt, denkt automatisch aan een open landschap, een wijde horizon en in dat landschap gaan wij eens flink uitwaaien. In het reservaat zijn meerdere wandelpaden uitgezet, de leiding brengt jullie naar de mooiste hoekjes en samen ("het

collectief", er is namelijk bewust geen gids voorzien!) zorgen we voor een aangename en leerrijke dagtocht.

Afspraak: We vertrekken op de Bist te Wilrijk om 8.30u met eigen wagens. Het einde is voorzien in Kalmthout omstreeks 16.00u. Aansluiting ter plaatse is enkel mogelijk mits de leiding te verwittigen.

Mee te brengen: picknick en drank (bij slecht weer wordt voor een locatie gezorgd waar we onze boterhammen mogen opeten), laarzen bij vochtig weer, vogelgids, verrekijker en eventueel fototoestel.

Za. 11 maa. 2006 Winteravond in Steytelinck: Jungle in het (verre) Oosten

Borneo door Hugo Waeterschoot

03/455 22 12

20.00 u

India door Rudy Vansevenant en Hilde Vangrunderbeek 015/32 08 05

Op 18 uur vliegen van Brussel ligt de jungle van Borneo, één der grootste tropische regenwouden die onze aardbol rijk is. Een gebied 8 x zo groot als Frankrijk, enkel toegankelijk via bootjes en prawns, maar wel met de rijkste flora ter wereld. De familie Waeterschoot vertoefde deze zomer twee weken in dit unieke gebied en maakte

er kennis met het eierleggen van de zeeschildpad, de 4000 m hoge Mount Kina-Balu die de helft van 's werelds orchideeënsoorten herbergt, Orang-oetangs en Neusapen, Zeekrokodillen, de Dwergolifant, de Vissende Oehoe en vele, vele andere natuurfacetten van dit boeiend natuurparadijs. In de jungle leven ook een aantal typische eeuwenoude cultuurvolkeren zoals de Ibans (ex-Koppensnellers) en de Penan (jagers met de blaaspijp). Ook deze facetten laten we uitvoerig aan bod komen op deze avond.

copyright Rudy Vansevenant

Na de pauze, India. Samen met 9 andere Natuurpunters waaronder ook Ronny Deckers van onze afdeling, bezochten wij in maart 2005 Madhya Pradesh (Centraal India). Deze diareeks zal u een goed beeld geven van de prachtige natuur en de vele waarnemingen van vogels en zoogdieren die we op beeld hebben kunnen vastleggen. Daarnaast is er ook aandacht voor de rijke cultuur en voor enkele minder mooie aspecten van dit reusachtig en fascinerend land. Kom, beleef mee met ons de cultuurshock en duik mee de jungle in op zoek naar Baghera ...

Afspraak: Deze avond gaat door in kasteel Steytelinck te Wilrijk (gelegen juist achter de kerk St. Bavo). We starten om 20.00u en het einde kan je verwachten omstreeks 23.00u. Deelnameprijs 3€persoon, hiervoor krijg je tevens enkele kleine "Oosterse snabbels" en een glas drank. Laat je deze avond onderdompelen in de sfeer van het (verre) Oosten, je zal er van genieten, dat is beloofd ... en wie weet, steek je een ideetje op voor een toekomstige vakantie.

Zo. 12 maa. 2006 Monumentenwandeling Fort 7

Gids: Philippe Van Hove

03/825 02 43

Leiding: Peggy Beers

0485/52 81 25

Voor een keer eens geen natuurwandeling in ons reservaat maar een verkenning van het monument. Wanneer is het fort gebouwd, is het ooit gebruikt en hoe is het er nu aan toe? Antwoord op die vragen krijg je op de wandeling geleid door zeer gedreven gidsen. Zeker een aanrader!

Afspraak: Om 14.00u aan het lokaal De IJsvogel, Legerstraat 40 te Wilrijk. Einde voorzien rond 17.00u. Mee te brengen: stevig schoeisel en kledij dat tegen een stootje kan.

Zo. 19 maa. 2006 Vogeltocht Vlaamse Oostkust

Gids: Wim Roelant

0477/34 07 21

8.00 u

Leiding: Rudy Vansevenant

015/32 08 05

Onze Vlaamse kust is dan misschien niet zo natuurlijk en –rijk als bv. de Nederlandse, toch mogen we in onze polders en duinen ook nog wat moois verwachten van vogels. Zo is zelfs het Zeebrugse havengebied en omgeving één van de toplocaties om mogelijke zeldzaamheden te spotten. Wij houden onze verwachtingen vandaag uiteraard bescheiden, maar hopen toch enkele leuke vogels te zullen ontmoeten tijdens dit dagje Oostkust. De kans daarop zit mogelijk wel goed vermits we kunnen rekenen op een schare van trekvogels, late wintergasten en vroege zomergasten die

in deze contreien te vinden zijn. Uitkijken is dus de boodschap!

Afspraak: Om 8.00u (of max. 1 minuutje later, als het echt niet anders kan) verzamelen we op de Bist te Wilrijk, we verdelen ons over zo weinig mogelijk auto's en vertrekken gezwind richting kust. Het einde is voorzien rond 17.00u ter plaatse.

Mee te brengen: picknick, verrekijker, telescoop, veldgidsen, fototoestel, bij regenweer waterdicht schoeisel (bv. laarzen) en regenkledij.

Zo. 26 maa. 2006 Waterkriebelbeestjes vangen in het Rivierenhof

14.00 u

Gids en leiding: Jan Waeterschoot

03/230 87 48

Benieuwd hoe het met het zoetwaterleven gesteld is bij de aanvang van de lente? Ja?

Dan verwachten we je vandaag in het Rivierenhof.

Gewapend met schepnet, pincetten en meeneemaquaria trekken we het waterrijke Rivierenhof in. We onderzoeken een rijke variatie aan poeltjes, sloten en vijvers op zoek naar zoetwaterongewervelden. En wie weet belanden padden, salamanders en stekelbaarsjes ook wel in onze netten.

Afspraak: We vertrekken om 14.00u bij de ingang van het museum Sterckxhof in Deurne (Hoofdvranderlei). We zijn terug rond 16.30u – 17.00u. Het wordt in afstand een beperkte tocht van ongeveer 3 km.

Mee te brengen: loep, veldgidsen en laarzen.

Za. 1 apr. 2006 Verrassingstocht

Gids: Tuur Wuyls

03/449 99 11

7.55 u

Leiding: Ingrid Van Havere

03/828 22 39

Voor deze halvedagtocht laten we de bestemming voor u in het ongewisse om uw nieuwsgierigheid te prikkelen. Het waarnemen van vogels zal wel op de voorgrond staan.

Afspraak: We verzamelen op de Bist te Wilrijk om 7.55u en vertrekken om 8.00u. Onvrijwillige telaarcomers zullen aan de voet van het standbeeld van Peter De Deken op de Bist een

kaartje vinden waar de bestemming op vermeld staat. Einde ter plaatse rond 11.00u. Het aantal te wandelen km = 3 km. Mee te brengen: verrekijker, telescoop, eventueel zaklamp en verder stevige wandelschoenen.

Gezien de speciale datum stellen we voor een knabbeltje voor onderweg mee te brengen dat we wel onderling gaan ruilen!

Zo. 9 apr. 2006 Vogels in het Molsbroek en de Kalkense Meersen

Gids: Luc Van Schoor

03/353 09 77

9.00 u

Leiding: Wim Roelant

0477/34 07 21

Vandaag bezoeken we twee prachtige natuurgebieden in Oost-Vlaanderen. We zullen ons hierbij concentreren op de vogelrijkdom die deze waterrijke reservaten in petto hebben. In het Molsbroek zullen we vanop de wandeldijk ondermeer speuren naar Geoorde Fuut, Zomertaling en Zwartkopmeeuw, soorten die profiteren van de bescherming die de aanwezige Kokmeeuwkolonie hen biedt. De natte weiden en sloten van de Kalkense Meersen bieden ons vrijwel zeker het genot van enkele baltsende Grutto's te

zullen aanschouwen. En wie weet treffen we er wel een zingende Blauwborst of Rietzanger aan?

Afspraak: Vertrek op de Bist te Wilrijk om 9.00u (kostendelend vervoer mogelijk!). Het einde ter plaatse is voorzien omstreeks 17.00u.

Mee te brengen: picknick, verrekijker, ev. telescoop, veldgidsen, fototoestel, bij regenweer waterdicht schoeisel (bv. laarzen) en regenkledij.

Zo. 23 apr. 2006

Vlaamse Ardennendag - Landschapswandelingen

Gids: Voormiddag: Paul Pals
 Namiddag: Karel De Waele
 Leiding: Ronny Deckers
 Nancy Geldhof

0485/55 45 31
 0485/85 13 64

Voor de 28e maal vind dit jaar de Vlaamse Ardennendag plaats. Reeds vele jaren nemen we hier met onze afdeling aan deel. Dit jaar kozen we uit het aanbod het volgende programma:

In de voormiddag begeleidt Paul Pals ons in Rozebeke en de Zwalmvallei. In de namiddag zal Karel De Waele onze gids zijn in Zulzeke/Kabernol/Ulrich Libbrecht. Praktische afspraken hierover moeten nog gemaakt worden en verschijnen in de volgende rAntGroen.

Zo. 30 apr. 2006

Voorjaarsflora

Gids en leiding: Peggy Beers en Johan De Ridder

0485/52 81 25

Een fietstocht in onze eigen afdeling op zoek naar voorjaarsflora en ander groen gespuis. Meer info in de volgende rAntGroen.

Winter in Zeeland In een ganzendons genieten van vogelpracht.

Wim Van de Weyer

Cursus

Informatie bij Catherine Vandercruyssen,
 tel 03/288 81 07, e-mail: cvdx@pandora.be

Leren kijken naar vogels

Voor al degenen die denken dat vogels herkennen zo moeilijk is, heeft Natuurpunt een nieuwe basiscursus ontwikkeld.

In de eerste les gaan we in op de levenswijze van de vogels: de functie van het verenkleed, de verschillende snavelvormen, de werking van de zintuigen, de biotoopkeuze, de levenscyclus,...

In de tweede les bekijken we alle hulpmiddelen: verrekijkers, gidsen, CD-ROMs,...

In de derde en belangrijkste les leren we hoe vogels herkennen. Ditmaal dus geen waslijst aan vogelsoorten, maar samen kijken naar hun veldkenmerken. Het gaat erom oog te krijgen voor detail en technieken aante leren om vogels te leren herkennen. Dit doen we in deze les op basis van videobeelden. Tenslotte komt kort ook de zang van de vogels aan bod.

Om al deze theorie in praktijk om te zetten, gaan we op stap in de natuur. We trekken eenmaal naar Blokkesdijk, ideaal voor watervogels, late winter- en vroege zomergasten zijn dan aanwezig! Enkele weken later bezoeken we de Bospolder/Ekerse Putten: goed voor zangvogels, zowel bos-, struikgewas- als rietsoorten en eventueel enige steltlopers en watervogels (voor degenen die de eerste tocht zouden gemist hebben). We starten deze tweede tocht in alle vroege om zodoende het hele soortengamma van zangvogels optimaal te kunnen beluisteren en bekijken.

Theorie

Datum : dinsdag 14, 21 en 28 maart 2006. van 20 tot 23 uur
 Plaats : IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40, Wilrijk
 Lesgever : Koen Leysen

Praktijk

2 april : Blokkesdijk
 Afspraak om 7.30 uur op de Bist, of 7.45 uur ter plaatse.
 23 april : Bospolder/Ekerse Putten
 Afspraak om 5.30 uur op de Bist, of 6.00 uur ter plaatse.
 Lesgever : Wim Roelant

Inschrijving

Door storting van 18 € op rekening 979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen met als mededeling "Leren kijken naar vogels" + uw naam en telefoonnummer/ e-mailadres.

Oproep aan alle leden : ben jij bereid een handje toe te steken !!

Als vrijwilligersorganisatie zijn wij actief op verschillende niveaus. Sommigen willen geen zaterdag laten voorbijgaan zonder in een natuurgebied de handen uit de mouwen te steken. Anderen voelen zich het beste als ze met kinderen kunnen werken. Weer anderen zijn geboren ledenwerwers.

Zonder uitzondering heeft elk het goede gevoel, iets nuttigs te doen met een stuk van zijn/haar vrije tijd. Toch ondervinden wij, dat er een grote drempel is, om de eerste stap te zetten. Velen willen wel, maar hoe, wat en waar?

Waar wij momenteel het dringendst hulp nodig hebben:

Administratieve medewerker/ster:

An Caers heeft jarenlang voor ons de ledenadministratie verzorgd. Zij heeft echter gevraagd om voor opvolging te zorgen, vandaar dit artikeltje. Allereerst willen we haar van harte bedanken door haar letterlijk in de bloemetjes te zetten (is reeds gebeurd voor je dit artikel leest). We zoeken voor de vervanging van An een minutieus iemand die zich een 2 à 3 uurtjes per maand achter de computer kan zetten, voor onze afdeling. De ledenadministratie van de afdeling houdt in concreto de volgende zaken in :

- doorgeven aan Mechelen per mail van de nieuwe leden of adreswijzigingen (1x maand)
- opvragen van de ledenlijsten en de etiketlijsten voor het tijdschrift per mail, te Mechelen (1x trimester)
- gidsen tijdig verwittigen dat ze de aankondiging van hun activiteit moeten binnen brengen (4 x per jaar + herhaling)
- overzicht activiteiten doorgeven aan Natuurpunt nationaal voor publicatie in het nationaal tijdschrift; aan de redactie van het tijdschrift en de webmeester

Geschatte werklast 2-3 uur/maand. Wens je meer toelichting omtrent de praktische aspecten, neem dan graag contact op met An Caers (03/458.34.80 an.caers@telenet.be)

Beheer Oeyevaersbosch: Voor de jaarlijkse beheerdag in deze bufferzone in Aartselaar zoeken we nog steeds naar medewerkers om de lokale verantwoordelijke te ondersteunen..

Afdelingssekretaris: om Daniella te vervangen zoeken we iemand die wil zorgen voor: de afdelingspost, de verslagen van de bestuursvergaderingen en de Mina-subsidies.

Communicatiewerkgroep: Deze mensen bemannen een Natuurpuntstand op culturele en wijkevenementen. Zeer belangrijk om de natuur te promoten en ons bestaan bekend te maken, maar ook om leden te werven en de natuurpuntproducten aan de man te brengen.

Educatieve werkgroep: Organiseren van kinderactiviteiten en begeleiding van groepen en scholen op het Fort VII.

Verzendploeg rAntGroen: Hier wordt elke 3 maand gezorgd dat u en ik het afdelingsblad op tijd in de bus krijgen

Werkgroep Beleid: We zoeken nog steeds extra medewerkers die interesse hebben om de lokale natuur- en milieuproblematiek en lokale beleidsdossier op te volgen. Indien je Natuurpunt wil vertegenwoordigen in de lokale adviesraden van bv. de gemeenten Edegem of Aartselaar, dan kan je het bestuur altijd een seintje geven.

Deze lijst is niet beperkend. Andere taken zijn legio. Daarom zeggen wij: aarzel niet langer... spreek iemand uit het bestuur hierover aan om uit te zoeken wat het beste bij u past. Email en telefoonnummers vindt u terug in dit nummer of op de website <<http://www.zuidrand.be>>www.zuidrand.be. Op haast elke activiteit zijn er wel 1 of meer bestuursleden aanwezig die u kan aanspreken.

Tot gauw,
uw bestuursploeg

www.zuidrand.be

Wens je de rAntGroen in kleur te zien ?

Ga dan snel een kijkje nemen op onze website. Hij is zeker meer dan de moeite waard om onder je "favorieten" op te nemen. En vanaf nu vind je er de rAntGroen in kleur, een andere kijk op onze activiteiten. We trachten onze website natuurlijk zo goed mogelijk up-to-date en aantrekkelijk te houden; daar zorgt onze webmaster Bob Gabriels voor. Maar ook jou bijdrage is gewenst!!

Heb je foto's van activiteiten, een belangrijk bericht voor de afdeling: stuur het door naar Bob !

Te koop!

Natuurpuntkalender 2006, 7,5 euro

Wenskaarten: Fort 7

4 dubbele wenskaarten met omslag voor elke gelegenheid. Foto's uit ons natuurreservaat Fort 7. 2,5 euro per set, Een **vogelvoedertafel** of een **nestkastje** zijn ook te koop. U steunt er de natuur en de afdeling mee!

Natuurpunt wijn

Belgische biofruitwijnen: Paardebloem: een droge witte wijn (6 euro) Witte bessen: (6 euro) Zwarte bessen: een fruitige rode wijn (6 euro) Kriekenport: een zoete portwijn (7 euro) Bij aankoop van 12 flessen, een 13de gratis!

Bestel ze tijdig.

Voor meer info kan u terecht bij Nancy Geldhof tel. 0485/85.13.64 - nancy.geldhof@telenet.be.

Terugblik op 2005 en een eerste glimp van 2006 Algemene Ledenvergadering en Kaas- en Wijnavond

**Zaterdag 11 februari 2006, 19h00 !!
Zaal Steytelinck, Sint Bavostraat, Wilrijk (naast kerk)**

Het nieuwe formaat van onze Algemene Ledenvergadering werd duidelijk gesmaakt door de leden, vandaar dat we ook dit jaar verder gaan op dit elan.

Velen onder U vroegen wel om wat meer tijd voor contact mogelijkheid op de ledenavond en daar trachten we dan ook gehoor aan te geven door een halfuurtje eerder te starten.

We beginnen met een gezamenlijke kaas- en wijnavond *, kwestie van de tongen wat losser te maken gevolgd door de diareeks en de klassieke fotoverkiezing. Uitbollen kan nadien met een koffie of een glaasje wijn.

We hopen je dus ook in grote getale te mogen verwachten op onze ledenavond van zaterdag 11 februari 2006, met volgend interessant aanbod:

- een uitbundig kaas- en wijndiner
- het jaarlijks overzicht van mooie momenten, prachtige natuurbeelden en grappige situaties meegemaakt op excursies en activiteiten
- een prijsuitreiking voor de beste afdelingsfoto van het jaar: uit de op voorhand binnengestuurde digitale en andere foto's kiezen de meest originele (afdelingswerking) en mooiste natuurfoto
- een korte voorstelling van het activiteitenprogramma van 2006

- een voorstelling van de werking van de werkgroepen
- kort moment waarbij we het jaarverslag, de begroting aan je voorstellen en ter goedkeuring voorleggen evenals een nieuw bestuur verkiezen
- losse babbel waarbij je al de vragen die je maar zou hebben omtrent wensen en suggesties voor activiteiten kan naar voren brengen

Dit alles kost slechts 8 €persoon bij voorinschrijving voor 1 februari door een telefoontje of mail aan Guido Callaerts (03/828.11.03, e-mail: callaertsguido@versateladsl.be), of 10 €zonder voorinschrijving, beide te betalen aan de kassa bij de ingang.

Het wordt dus ongetwijfeld weer een mooie en prettige avond! Opgepast let er op, we starten reeds om 19 uur !

Uw dierbaar bestuur

* Er kan in de mate van het mogelijke rekening worden gehouden met dieetvoorschriften of veganistische levenswijze indien melding bij de inschrijving.

Oproep voor binnenbrengen beeldmateriaal !

Graag ontvingen we ook van jou electronisch beeldmateriaal over onze activiteiten van 2005 ! Heb jij nog digitale foto's liggen of ken je gewoon een prettige anekdote omtrent het afgelopen werkjaar, bezorg het dan graag aan Catherine Vandercruyssen, K. Astridlaan 106, 2550 Kontich (cvdx@pandora.be) of Hugo Waeterschoot, Groenstraat 59, 2540 Hove (hugo.waeterschoot@tiscali.be) liefst voor 20 januari. Je doet dan bovendien automatisch mee aan de prijsuitreiking van de beste afdelingsfoto van het jaar. Digitale foto's kunnen doorgezonden worden (< 10 !) of beter nog op een CD afgeleverd op één der vermelde adressen.

*Herinner je de lekkere kaasschotel van vorig jaar ?
(foto Luc Van Schoor)*

Onze Voorzitter zal u het reilen en zeilen van onze afdeling vertellen (foto Sonja Van Kerckhove)

De dag van natuur (zaterdag 19 november) bezorgde onze afdeling een gouden ei

Enkele weken geleden verzorgde onze afdeling een educatieve stand op een prachtige postzegeltonoonstelling georganiseerd door de SPAB (Studiekring Postzegels André Buzin). Op het eerste gezicht mag de heer André Buzin een nobele onbekende lijken, maar hij is het in de praktijk geenzins! Inderdaad, allen kennen we zijn prachtige werken al jaren zonder er ons terdege van bewust te zijn. André Buzin is de kunstenaar die onder andere de vogelpostzegelserie voor de post heeft ontworpen. Regelmatig komen er trouwens nog nieuwe uitgiften uit. Allen zijn het ware waarheidsgetrouwe kunststukjes als je ze in detail bekijkt.

De presence van Natuurpunt (vertegenwoordigd door Daniella Van Peel, Nancy Geldhof en Maarten Waeterschoot) heeft de kunstenaar blijkbaar begeistert, want hij stelde voor om de extra opbrengst van de speciale uitgifte van de postzegel, die voor deze postzegeltonoonstelling werd uitgegeven, aan ons door te schenken. Het is evident dat we dit gebaar ten zeerste appreciëren en het bedrag van zomaar eventjes 1000 € een bestemming zullen geven waarvan de natuur in onze afdeling rechtstreeks ten goede komt.

Met hartelijke dank aan de SPAB vanwege de ganse afdeling.

Hugo toont ons de prachtige cheque, onder het toezend oog van Willy van Dyck, voorzitter van de SPAB

Golf in de zuidrand van Antwerpen: een stand van zaken

Anderhalf jaar geleden keurde de Vlaamse regering het zgn. golfmemorandum goed. Hiermee wilde de regering een oplossing bieden voor de bestaande zonevremde golfterreinen. Tegelijk werd een aanzet gegeven voor een beter natuurbeheer van ecologisch waardevolle golfterreinen en een betere verweving met andere vormen van recreatief medegebruik. In het werkingsgebied van onze afdeling zijn twee golfterreinen gelegen waarover uitspraken worden gedaan in het golfmemorandum: Golf 3 Eycken te Edegem en Golf Cleydael te Aartselaar. Hieronder volgt een stand van zaken.

Voor het golfterrein 3 Eycken werd door de provincie Antwerpen een Provinciaal Ruimtelijk Uitvoeringsplan (PRUP) opgesteld. Het PRUP voorziet een uitbreiding van het golfterrein van 16 ha naar 30 ha, maar met

specifieke aandacht voor ecologische en landschappelijke inrichting en mogelijkheden voor recreatief medegebruik. Een ruimtebalans werd opgesteld waarin 10 ha voorzien is voor golfzone, 16 ha voor natuurontwikkeling in de vorm van waterlopen, roughs en natuurkernzones, en 3,7 ha voor recreatief medegebruik. Bovendien stelt het PRUP dat een milieubeheerplan dient opgemaakt te worden, dat voldoet aan de criteria zoals gespecificeerd in het Vlaams Golfmemorandum. Dit beheerplan zal de leidraad zijn voor het ontwikkelen van de ecologische en landschappelijke waarde op het golfterrein.

Bij de opmaak van het PRUP werd Natuurpunt op geregelde tijdstippen om advies gevraagd. We benadrukten hierbij dat een visie voor het golfterrein niet als een losstaand gegeven mag bekeken worden, maar integraal moet deel uitmaken van een visie voor de open ruimte vinger ten zuiden van Antwerpen. Bovendien gaven we een aantal richtlijnen mee voor het verhogen van de natuurwaarden op het terrein.

Het PRUP werd recentelijk vastgesteld door de Provincieraad en ligt momenteel ter goedkeuring voor bij de Vlaamse Minister bevoegd voor Ruimtelijke Ordening. Door de golfclub werd een studie bureau ingehuurd voor de opmaak van het milieubeheerplan. Natuurpunt is gevraagd om deel te nemen aan de stuurgroepvergaderingen.

Voor het golfterrein Cleydael wordt in navolging van het golfmemorandum eveneens een milieubeheerplan opgemaakt. Ook hier werd Natuurpunt uitgenodigd om deel te nemen aan de stuurgroepvergaderingen. Aangezien delen van het golfterrein in het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) gelegen zijn, vragen we om in het beheerplan specifiek omschreven natuurdoeltypen op te nemen. Deze maken het mogelijk om op termijn een evaluatie van het gevoerde beheer uit te voeren. Natuurpunt vraagt bovendien voldoende aandacht voor vormen van recreatief medegebruik op het golfterrein. In de zuidrand van Antwerpen liggen immers verschillende kasteeldomeinen die weinig of niet toegankelijk zijn voor zachte recreatie. Op verschillende locaties moeten wandelaars en fietsers langs drukke banen, terwijl de kasteeldomeinen hier een mogelijk alternatief kunnen bieden. Natuurpunt is van mening dat de eeuwenoude dreven van Cleydael in aanmerking komen voor ontsluiting voor wandelaars. De dreven vormen een aangenaam en rustiek kader, en leiden bovendien de wandelaars door het gebied zonder dat ze hierbij de golfsport hinderen of in onveilige situaties komen. De dreven liggen echter slechts gedeeltelijk op het eigendom van de golfclub, waardoor een wandelpad moeilijk te realiseren valt. Natuurpunt is van mening dat de betrokken gemeenten hun verantwoordelijkheid dienen te nemen. Door bv. opname van de dreven in het openbaar domein, zouden ze een deel van het prachtige domein van Cleydael toegankelijk kunnen maken voor de inwoners van hun gemeenten.

Er is veel in beweging rond de golfsport in het Antwerpse, en na enkele valse startten, trachten zowel de golfclub als Natuurpunt de natuurwaarden op de golfterreinen te behouden en te verhogen.

't rAntGroentje !

Kinder- en jongeren "Natuurpunt" hoek !

Hoi natuurvriendje,

"Dieren in de winter"

Zondag 15 januari van 14u. tot 17u.

Nu we in het putteke van de winter zitten, gaan we samen op zoek naar wat we te weten kunnen komen over de dieren in onze streken. Waar zijn ze? Slapen ze allemaal? Kunnen we ze ergens mee helpen?

We maken vandaag samen eten voor de vogels, gaan op zoek in het fort of er nog dieren te vinden zijn en leren in de IJsvogel bij een tas warme chocomelk van elkaar van alles bij .

Denk jij ook dat dit een gezellige middag gaat worden? Schrijf dan vlug in, zodat ik weet hoeveel chocomelk ik moet maken!

PS. Je mag deze keer je ouders gerust meebrengen, er zal op hen gepast worden door onze fortgidsen tot wij klaar zijn.

Afspraak: lokaal de IJsvogel, Fort7, Legerstraat 40 in Wilrijk

Meebrengen: warme kledij en 1 €.

Inschrijvingen en tekstjes sturen of vragen stellen via

nancy.geldhof@telenet.be
0485 / 85 13 64.

"Herfst in het bos"

Terwijl het buiten al wat kouder werd en af en toe regende, zaten we met z'n allen gezellig dicht bij elkaar, te luisteren naar de verhalen die Fons ons vertelde. Hij had ook heel mooie dia's bij, zodat iedereen de paddestoelen waar Fons het over had goed kon zien. We leerden er heel wat van bij, maar wilden ze toch ook wel eens in het echt zien.

Dus trokken we onze jassen aan en gingen achter Fons aan, het fort in. Wij weten nu wat "aardsterren" en "dodemansvingers" zijn.

Terug binnen, kregen we nog wafeltjes met een warm drankje en gingen tevreden naar huis.

De herfst is een van de leukste perioden!

Geboeid door de herfstverhalen van Fons

Fort 7 – een monument in verval

Johan De Ridder

Vele van onze leden hebben al op de één of andere manier kennis gemaakt met Fort 7, hetzij op het open-fort-weekend, hetzij tijdens een natuurwandeling of tijdens beheerwerken. Velen zijn vol lof over de aanwezige natuur en de prachtige gebouwen, maar weinigen hebben een vermoeden van de problematiek rond de gebouwen.

Fort 7 is sinds 1999 in bezit van de afdeling Natuur, departement Leefmilieu en Infrastructuur, van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Naar aanleiding van deze aankoop werd een beheercommissie voor het gebied opgericht. Hierin zetelen o.a. de afdelingen Natuur en Monumenten & Landschappen, het district Wilrijk, Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, Lijnvissersclub De Meyvis en het Simon Stevin Centrum. Door de beheercommissie werd een visie voor de natuur in Fort 7 uitgewerkt, maar van een visie voor het monument is momenteel nog geen sprake. Verwonderlijk eigenlijk, want Fort 7 werd bij besluit van de Vlaamse regering van 16 september 1994 beschermd als monument (zie B.S. 24/11/1994). Het maakt immers deel uit van de Brialmont fortengordel rond Antwerpen, gebouwd tussen 1859 en 1865, en de vestingbouw is haast integraal bewaard gebleven. Vooral het behouden blijven van de artillerie-ingang en reduit-ingang kan uniek genoemd worden. Dat dit geen garantie is voor een optimale bescherming is ondertussen wel duidelijk geworden.

Afdeling Natuur mag dan wel eigenaar van de gebouwen zijn, geld voor conservering is er binnen hun diensten niet. Hun prioritaire taak is immers natuurbehoud. De wetgeving op monumenten voorziet subsidiëring voor onderhouds- en herstelwerken aan beschermde gebouwen, maar deze mogen niet toegekend worden aan een Vlaamse overheid. Enkele jaren geleden verzond het district Wilrijk een brief naar de bevoegde ministers om de situatie aan te kaarten. Er werd nooit gevolg aangegeven..

*“Schade aan de gevel van het hoofdfrontgebouw
(foto Johan De Ridder)>*

Jaren van leegstand, verwaarlozing en vandalisme hebben hun tol geëist. Het probleem van de aftakeling is dusdanig groot dat het gevaarlijk wordt het monument te betreden. Delen van de buitenmuren brokkelen af door waterinsijpeling, vorst en zonne-inwerking. Hierdoor dreigen unieke gevelpartijen in neo-Vlaamse renaissancestijl te verdwijnen. Bij bepaalde delen van de gebouwen zoals de trappen van het hoofdfrontgebouw en de profielmuren ter hoogte van de Reduit-ingang heerst er effectief instortingsgevaar. En eigenlijk wordt het stilaan onverantwoord om geleide wandelingen in en om de gebouwen te doen. Nochtans doet Natuurpunt jaarlijks een groot aantal georganiseerd wandeling in Fort 7. We zijn al bijna genoodzaakt om de bezoekers met een wijde boog rond de gebouwen heen te loodsen. En is dat niet spijtig, want de mensen komen niet enkel voor een waardevol reservaat in stedelijk milieu, maar ook voor de monumentale gebouwen.

*“Profielmuur ter hoogte van de reduit-ingang
(foto Johan De Ridder)>*

Begin oktober vond een overleg plaats tussen Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, Simon Stevin Centrum en de Afdeling Natuur van de Vlaamse Gemeenschap. Op dit overleg werd onder andere deze problematiek nogmaals aangekaart. Aan goede wil bij de Afdeling Natuur ontbreekt het in ieder geval niet. Er werd beslist de belangrijkste pijnpunten op te lijsten en te documenteren met fotomateriaal. Afdeling Natuur beloofde om jaarlijks een budget op haar begroting te voorzien voor noodzakelijk onderhoudswerken aan het monument inzake veiligheid en conservering. Laat we hopen dat er daadwerkelijk tot actie wordt overgegaan voordat er onherstelbare schade optreedt aan de gebouwen, of erger... Bij Natuurpunt zijn we er in ieder geval van overtuigd dat natuurbehoud hand in hand kan gaan met monumentenzorg.

Een zeldzame paddenstoel op Fort 7

Lucy de Nave

Op 5 november vonden we bij het uitvoeren van beheerwerken op Fort 7 enkele exemplaren van de zeldzame Parasietbeurszwam (*Volvariella surrecta*). Deze paddenstoel groeit op een andere paddenstoel. Ze stonden op de Nevelzwam (*Lepiota nebularis*). Hier komt hij ook overwegend op voor en hij onttrekt er zijn voedsel aan.

De Parasietbeurszwam verschijnt in oktober-november en heeft blijkbaar aanhoudend zacht herfstweer nodig, wat dit jaar zeker het geval was. In het begin zitten de vruchtlichamen als witachtig-grijze knolletjes op en vooral ook aan de onderkant van de gastheer.

De geur van de paddenstoel is zwak zoetig. De hoed heeft een diameter van 3-6 cm en is bij volwassen exemplaren wit- tot bleek isabel- of vleeskleurig met ongeveer zalmkleurige lamellen en roze sporenpoeder. De hoed komt gemakkelijk van de steel los. Die steel is vaak bochtig, omdat die zich aanpast aan de groeiplaats. Hij is witachtig en fijn fluwelig en heeft onderaan een witte schede (ook beurs genoemd). *Volvariella* is het verkleinwoord van *volva*, d.i. baarmoeder, schede. De paddenstoel is vermoedelijk niet

giftig, wel verdacht, maar zo zeldzaam dat we hem beter niet plukken. Hij is zelfs bedreigd in Nederland.

De aantasting door de Parasietbeurszwam veroorzaakt gedrochtelijke vruchtlichamen bij de gastheer, al rotten deze niet sneller weg dan normaal, maar de lamellen raken misvormd en vormen geen sporen. Door zijn bijzondere groeiplaats kunnen we hem niet verwarren met andere soorten.

Andere voorbeelden van parasieten bij hogere zwammen zijn de Kostgangerboleet (*Xerocomus parasiticus*) die meestal op de Gele aardappelbovist (*Scleroderma citrinum*) groeit en soorten uit het geslacht *Nyctalis* die op *Russula*'s voorkomen.

Parasietbeurszwam (Volvariella surrecta)

Geraadpleegde werken

Deceuninck Antoon, 2000. Paddestoelen - Vertaling van wetenschappelijke namen. De Wielewaal, afdeling Antwerpen-Zuid Gerhardt Ewald, 1999. De grote paddestoelengids voor onderweg. Tirion Uitgevers, Baarn
Keizer Gerrit J., 1998. Paddestoelenencyclopedie. Rebo Productions, Lisse
Lange Morton, 1984. Elseviers paddestoelengids. Elsevier, Amsterdam-Brussel

Paddenoverzet

In februari-maart bij vochtig weer en met zachte temperaturen is het weer zover. Bij het invallen van de duisternis beginnen vele kikkers, padden en salamanders hun tocht naar een voortplantingspoel. Dikwijls moeten daarbij autowegen gekruist worden, wat voor vele slachtoffers zorgt.

De voorbije jaren concentreerden de paddenoverzet-actie's in onze afdeling zich vooral vlak bij Hoboken Polder. Daardoor zijn de amfibieën in de rest van onze afdeling een beetje stiefmoederlijk behandeld geweest. Daar de polder nu een zelfstandige afdeling is geworden, kunnen we ons nu op een ander kwetsbaar stukje concentreren.

Bruine kikker

Foto: Catherine Vandercruyssen

Onder leiding van een nieuwe enthousiaste medewerker, wordt dit jaar een nieuwe padden- en salamanderoverzetactie gestart aan de Groenenhoek in Aartselaar. Aan de precieze uitwerking van het project, wordt nog gesleuteld, maar dat wordt o.a. mee bepaald door het aantal bereidwillige helpers waar we op kunnen rekenen.

Wil je dus één of meerdere keertjes komen helpen rapen, heb je zin om mee de actie te coördineren, neem dan alvast contact op met Nancy Geldhof (Nancy.geldhof@telenet.be of 0485/85 13 64).

Waarnemingen in onze omgeving

periode 16 augustus - 15 november

Wilrijk

Gaston Fabrèlaan 202:

Kruisbek: ± 10 (R.V.B. 17/09)

Sperwer: 1 (R.V.B. 28/09)

Staartmees: groepje (R.V.B. 15/10)

Groene specht: 1 (R.V.B. 22/10)

Winterkoninkje: 1 (R.V.B. 25/10)

Schoonselhof:

IJsvogel: 1 (R.V.B. 28/10)

Roby Van Bocxlaer (R.V.B.)

Mieren (deel 5)

Herman Snoeck

Genus *Formica* (Bosmieren)

11 Soorten in België. De werksters hebben duidelijk ontwikkelde ocellen.

Behaarde rode bosmier (*Formica rufa*)

Figuur 26: koningin, mannetje, werkster

Figuur 27: Behaarde Rode Bosmier

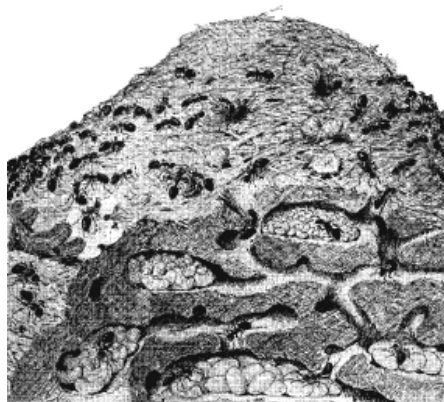
K 9-11 mm, W 4-9 mm, M 9-11 mm, andere bronnen vermelden K 14-17 mm, W 5-7 mm, M 14-17 mm.

Bovenkant van de kop, voorste deel van het borststuk, achterlijf en het grootste deel van de poten zwartbruin, de rest rood gekleurd. Alleenstaande, lange haren op onderzijde van de kop, rugkant van het borststuk en de buitenrand van de schub op de pedicel.

Nesten meestal op plekken met lichte schaduw; vooral langs bosranden maar ook in niet al te dichte bossen, vooral naaldbossen. Ontbreekt in weide en poldergebieden.

In België wijd verbreid en vrij algemeen. Wettelijk beschermd vanwege belang voor de bestrijding van bosbouwplagen.

Opvallende koepelnesten, meestal gebouwd op windluwe en zonnige plekken langs de bosrand.

Figuur 28: nest van de rode bosmier

Het bovenste deel van de nestkoepel bestaat nagenoeg geheel uit naalden van sparren of dennen en kan een hoogte van meer dan 1,5 meter bereiken met een diameter van 3 m aan de voet. Hierin leven dan 50 000 tot 500 000 individuen. De vorm van de koepel is afhankelijk van de lichtintensiteit: hoe sterker de licht-inval, des te lager de koepel. Er zijn talrijke grotere en kleinere nestingen die bijna alle bewaakt worden en die naar behoefte afgesloten kunnen worden. Verder naar binnen bestaat de bovengrondse koepel uit aarde waarin talrijke kamers zijn aangelegd. Ondergronds is er dan een ongeveer even groot grondnest. Afhankelijk van de weersomstandigheden dragen de werksters het broed naar de bovengrondse of naar de ondergrondse nestdelen. In de winter verblijft het gehele volk dicht op elkaar in het ondergrondse deel. Bruidsvlucht van maart tot juni op warme stille middagen. Het volk bestaat meestal slechts uit één of enkele koninginnen. Wordt het volk te talrijk dan vormen ze dochterkoloniën. Voor de stichting van een nieuw nest is zoals bij de Glanzende houtmier een andere mierensoort noodzakelijk: de bevruchte jonge koningin van de Behaarde rode bosmier dringt een nest van de iets kleinere *Formica fusca* binnen, doodt de koningin en laat haar broed door de werksters grootbrengen.

Omnivoor, met voorkeur voor dierlijk voedsel. De werksters vangen vooral insecten en overvallen daarbij vaak ook grotere prooidieren. Hierdoor vervullen ze een zeer belangrijke taak bij het reguleren van schadelijke bosinsecten.

In het voorjaar kun je soms op de grond aan de zuidkant voor het mierenest enkele plekken, ieder vele dm² groot, vol wriemelende werksters van de Rode bosmier zien. Datzelfde kun je ook wat later in het jaar zien na enkele koude dagen. Dit gedrag heeft te maken met de warmtehuis-houding bij de rode bosmieren. De temperatuur in hun nest wordt namelijk rond 30 °C gehouden. Wat de mieren nu met dit gedrag doen is warmte-halen en naar beneden in de nestholte brengen. De wriemelende mieren absorberen elk een hoeveelheid zonnewarmte en de temperatuur stijgt nog door het voortdurend over en onder elkaar door kruipen van die duizenden mieren. Daarbij kan hun temperatuur makkelijk tot 35-40 °C oplopen en zodra dat het geval is haasten ze zich naar beneden om de opgezamelde warmte daar af te staan en achter te laten. Zodra zij hun warmte kwijt zijn spoeden ze zich weer naar boven. Als de zon blijft schijnen gaan de mieren zo ieder kwartier naar beneden.

Of het helpt? Een voorbeeld voor een nest met een doorsnede van 1 meter en een koepeldek ter dikte van dertig centimeter. In zo'n nest bevindt zich ongeveer dertig liter lucht en het gewicht van het droge nestmateriaal bedraagt om en nabij twee kilogram. De warmte-isolatie is goed. Het aantal bewoners schommelt in het voorjaar om het half miljoen. Praktisch al deze mieren nemen aan het warmte-halen deel zodat bij een zonbestraling van tien uren in die tijd ongeveer vier miljoen maal een mier zijn

warmte komt afgeven in het nest. Als één mier gemiddeld 13-14 milligram weegt, bedraagt het totale gewicht van alle binnenkomende mieren vijfen-vijftig kilogram! Vooral als de temperatuur in het nest nog laag is zal die 55 kg “mier” bij gunstige zonbestraling de 30 liter lucht en de 2 kg droge vaste stof menige graad in temperatuur doen stijgen.

Strijk met de handpalm langs de koepel van een nest dicht heen en weer doch zonder hem aan te raken. Je zult het gevoel krijgen dat je handpalm bedauwd wordt en je zult ook zien dat de mieren, op het ogenblik dat je hand over hen heengaat, met lopen ophouden en zich schijnbaar neerzetten. Ze richten dan het achterlijf naar boven en spuiten hun gif de lucht in. Als het een zonnige dag is, kun je tegen het licht in die gifspuiterij zien. De fijne druppeltjes komen op je hand en, door het verdampen van het mierenzuur, verwekken ze het gevoel van koelte. Je handen zullen wrang en sterk naar mierenzuur geuren. Vermijd na deze proef in je ogen te wrijven, want mierenzuur brandt. Doe dit experimentje dan ook niet als je een wondje aan je hand hebt.

Diverse andere soorten van dit genus, zoals *Formica polyctena*, bouwen ook koepelnesten. Deze soort is echter vrijwel kaal (vooral op de onderkant van de kop, op de rug van het borststuk en aan de rand van de schub). Er zijn meerdere koninginnen in één nest. Vaak is een reeks van nesten via mierenpaadjes met elkaar verbonden, omdat *F. polyctena* zich vooral vermeerdert door het afspitsen van dochter-nesten. Lokaal zijn ook nesten van een hybride tussen beide soorten aangetroffen die zich goed blijkt voort te planten. *F. Polyctena* bewaken de bladluizen (*Aphis jacobaeae*) op de stengel van Jacobskruiskruid (*Senecio jacobaea*) en eten de rupsen van de Sint-Jacobsvlinder (*Tyria jacobaeae*).

Bloedrode roofmier (*Formica sanguinea*)

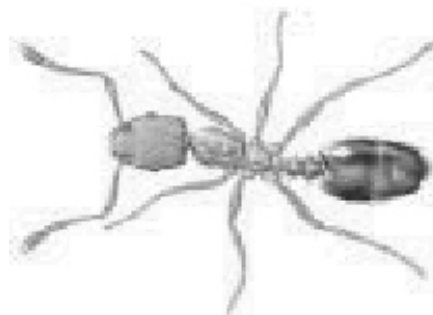
K 9 -11 mm, W 6-9 mm, M 7-10 mm. Onderkant van kop, borststuk en poten rood gekleurd, bovenkant van kop en achterlijf donkerbruin. Kopschild aan de onderrand met een kleine, boogvormige indeuking.

Nesten vooral op zonnige, open plekken langs bosranden en op schrale graslanden en heide-terreinen, soms in de kustduinen. In België wijd verbreid en soms talrijk. Nestkoepels meestal aangebouwd tegen een stronk of een heidepol; kleiner en slordiger gebouwd dan die van de Rode bosmier. Bruidsvlucht van juni tot augustus.

De soort behoort tot de slavenhoudende mieren die zich niet alleen gedurende de stichtingsfase van het nest, maar ook daarna door slaven laat verzorgen. De werksters overvallen daarvoor 2-3 maal per jaar een nest van een andere *Formica*-soort, bevechten en verdrijven de nestbewoners en keren met de veroverde poppen naar hun eigen nest terug. De werksters die daaruit te voorschijn komen nemen een groot deel van de taken over in het nest van de Bloedrode roof-mier. Vaak worden echter ook nesten zonder slaven aangetroffen.

Er leven in België ook een aantal ‘ingevoerde’ mierensoorten, meestal niet in de vrije natuur maar in serres of gebouwen, waar het milieu (vnl. de warmte) op dat van hun thuisland lijkt.

Faraomier (*Monomorium pharaonis*)

Figuur 29: Faraomier

Een zeer kleine mier met tweedelige pedicel. Omnivoor. Afkomstig uit Afrika en nu een probleem in verwarmde gebouwen in West-Europa.

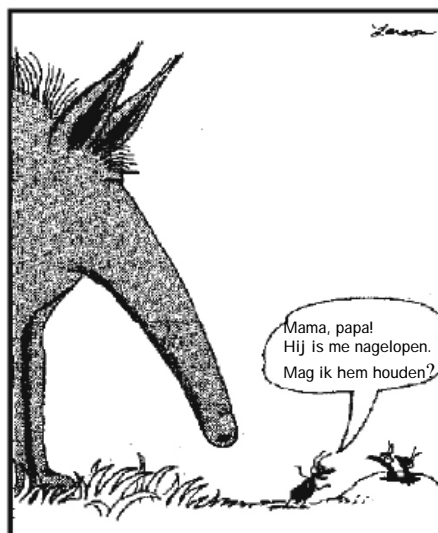
Geraadpleegde werken

- Bellman Heiko, 1998. Gids van bijen, wespen en mieren. Uitgeversmaatschappij Tirion, Baarn, 336 p.
- Chinery Michael, 2003. Nieuwe insectengids. Tirion Uitgevers, Baarn, 320 p.
- Debot Louis, 1961. Natuurkalender. KBIN, Brussel, 445p.
- de Gaay Fortman J.P. et al, 1962. Leerboek der dierkunde (deel III: ongewervelde dieren). J.B. Wolters, Groningen, 254 p.
- Florus Broeder. Dierkunde. Boekhandel Diligentia, Oostakker, 406 p.
- Kelle A. et al., 1985. Lexicon inheemse dieren; Aula pocket 816, Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht-Antwerpen, 208 p.
- Kraepelin Karl, 1912. Einführung in die Biologie. B.G. Teubnerverlag, Leipzig, 356 p.
- Lorenz Konrad, 1971. Over agressie bij dier en mens. Uitgeverij Ploegsma, Amsterdam, 286 p.
- Macrander Ciny, 1972. Terug naar de natuur - Bos en hei. Uitgeverij Amwterdam Boek, 142 p.
- Nijkamp J.A., 1976. Ik zie, ik zie, wat jij ook kunt zien. Instituut voor Natuurbescherming, Amsterdam, 80 p.
- Sandhall Åke. Insekten en andere kleine dieren. Zomer & Keuning, Wageningen, 208 p.
- Shiple A.E. et al., 1920. Zoology, an elementary textbook. University Press, Cambridge, 752 p.
- Van der Donck Martin et al., 1981. De wonderwereld van de insecten. A.W. Sijthoff, Alphen aan den Rijn, 159 p.
- Vogel Günther et al., 1970. Sesam - Atlas bij de biologie (deel 1). Bosch & Keuning, Baarn, 266 p.
- Weeda E.J. et al., 1999. Nederlandse ecologische flora (delen 2, 3 en 4). IVN en KNNV.
- 1973. Communicatie in de levende wereld. Schooluitzendingen BRT, 97 p.

Meer informatie over mieren

Dekoninck., W., Vankerkhoven, F. & Malfait, J.P., 2003. Verspreidingsatlas & voorlopige rode lijst van de mieren in Vlaanderen. (zie www.formicidae.be/Assets/atlas.htm)
 Schoeters, E. & Vankerkhoven, F., 2001. Onze mieren: geactualiseerde determinatietabel van België.
 Van Boven, J.K.A. & Mabelis A.A., 1986. De mierenfauna van de Benelux (Hymenoptera: Formicidae). KNNV, Wet. med. 173, 1-64.
www.formicidae.be
www.ant.edb.miyakyo-u.ac.jp

Met dit vijfde deel eindigt de reeks van Herman Snoeck over de mieren. Alle lezers en de redactie danken hem voor deze boeiende uiteenzetting

Proficiat aan de nieuwe natuurgidsen!

In het najaar van 2004 verscheen er een oproep voor medewerking aan een cursus natuurgids in onze afdeling. Op 19 februari startte de cursus met 24 enthousiaste kandidaatgidsen. Het werd voor iedereen een boeiend jaar.

Theorielessen en uitstappen wisselden elkaar af. Tussendoor werd ijverig aan terreinstudies gewerkt en stagewandelingen werden zenuwachtig voorbereid. Het was ook een intensief jaar voor de medewerkers van Fort 7. Velen droegen hun steentje bij om het geheel te doen slagen. Er werden lessen gegeven, het lokaal beheerd, wandelingen begeleid, ondersteuning gegeven,

Insekten zoeken op het Fort

Met veel aandacht werden de lessen gevolgd, zowel binnen als buiten

beoordelingen gemaakt en aspirant gidsen op het Fort kregen de nodige begeleiding en werden met raad en daad bijgestaan. Op 3 december sloten we een geslaagde cursus af, met vijftien nieuwe natuurgidsen, waarvan vijf uit onze eigen afdeling. We hopen dat we u binnenkort met hen kennis kunnen laten maken op één van onze activiteiten.

Negende ontmoetingsdag ANKONA

Zaterdag 11 februari 2006 organiseert de ANtwerpse KOepel voor NATuurstudie haar ontmoetingsdag in het provinciehuis, Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen vanaf 9.30 uur. De deelname is gratis, maar **inschrijven** is noodzakelijk.

In de voormiddag komen de themagroepen planten, paddenstoelen, vogels en ongewervelden aan bod. In de namiddag zijn er uiteenzettingen over de verspreiding van de Stierkikker, het nut van amateurastronomie, spinnen in de Antwerpse binnenstad en zeezoogdieren in het Scheldebekken.

Inlichtingen en inschrijvingen bij Mieke Hoogewijs, tel. 03/259.12.42 of [<natuur@pih.provant.be>](mailto:natuur@pih.provant.be)
 Of ga een kijkje nemen op www.ankona.be

Camargue reis mei 2005

Gids: Luc Van Schoor
 Begeleiding: Sonja Van Kerckhove
 Gastenpaar: Maria en Frans Vorrsselmans
 Verblijf: La Courtilière
 Chemin de Florian,
 F-30640 Beauvoisin (France)

Nabeschouwingen reis 6 - 13 mei

Walter Van Spaendonk
 Aantal deelnemers: 16

De nadruk lag vooral op de vogels, dat heeft niemand verwonderd en evenmin geërgerd. We komen wel eens terug om de planten meer in detail te bekijken, hiermee wil ik niet zeggen dat er niet naar de bloemen werd gekeken, wel in tegendeel, maar toch niet met dezelfde intensiteit. Van intensiteit gesproken, 179 vogelsoorten observeren en noteren op 8 dagen, heen- en terugreis inbegrepen, is uitzonderlijk hoog.

Iedereen heeft zeker zijn eigen ornithologische hoogtepunten vastgelegd. De Aasgier in Les Alpilles staat waarschijnlijk aan de top van de hitparade. In de toptien vinden we natuurlijk ook de Bijeneters, vooral die aan de wegwijkant een kolonietje aan het uitbouwen waren. De Hop die in Beauvoisin-dorp voor de busjes op de baan neerstreek, zit er zeker ook in. Wat natuurlijk ook het geval is voor de Kuifkoekoeken nabij St. Gilles, eerst op de weg en nadien op de weipalen. De Koereigers - zagen we niet alle Europese

reiger? - waren we op het einde zo gewoon, dat we ze zouden durven vergeten.

Voor Luc was de Zwartkoprietzanger een "specialeke". Als we even voortbomen op thema zeldzaamheden, vermelden we Oehoe, Vorkstaartplevier, Grauwe Franjepoot, Reuzenstern, Zwarte Ibis en Purperkoet. "Hors concours" is natuurlijk de Blonde Ruiters, niet de mooie waarneming, maar een moeilijk geval. De determinatie schommelde heen en weer tussen jonge Kanoetstrandloper en Kempiaan, zonder beslissing op het einde. Internet bracht 's avonds klaarheid in de zaak. In die omgeving op die dag werd een Blonde Ruiters gemeld. Wij hadden die mogelijkheid afgevoerd als zijnde te zeldzaam.

Wat mij het meest verraste, waren de Dunbekmeeuwen, die waren uitdrukkelijk aanwezig op vele waterpartijen. De vaste waarden voor de Camargue waren er ook: Flamingo's, Cetti's Zanger, Graszanger en voor de Crau: Witbuikzandhoen en Kleine Trap.

Volledige groep 1 op Plage d'Arles: Van Schoor Luc (reisleider), Van Kerckhove Sonja (begeleiding), Vorrsselmans Frans (begeleiding) Lauwers Miel en Maria, Depauw Thierry, Van Deynze Wim, Wouters Leo en Mieke, Stessens Jos, Wyn Harry en Gerda, Van Spaendonk Walter en Ria, Roelant Wim, Leys Gerda en Decombel Frank.

Van de andere dieren weerhouden we Zuideuropese Boomkikker, Smaragdhagedis en de Esculaap slang die een konijntje te pakken had en zich een aap schrok toen ze het loste en ons plots zag. Frans gaf uitgebreide toelichting bij de Pijpbloemvlinder. Luc bracht ons in de Vigueirat bij het Zomerklokje, plant die in België op een drietal plaatsen voorkomt, onder andere in Emblem. Blauwe Aspergeorchis, Hommelorchis, Kuifhyacint, Muisdoorn en Mariadistel is een greep uit de vele planten.

Al dit kon alleen maar door de inzet een hele ploeg. Maria en haar hulp Julia en Lea, werkten bij momenten hun ziel uit hun lijf om het ons comfortabel te maken en het eten te laten smaken. Frans kon ons begeleiden en had op voorhand zijn

deel van de organisatie op zich genomen.

De bedanking van de chauffeurs Wim, Jos, Luc, Gerda en Harry kunnen we alleen maar bevestigen. Al de namen van de verslaggevers ken ik niet, zowat iedereen deed zijn deel. Walter droeg bij de voorbereiding en bij de rapportering zijn steentje, of beter gezegd zijn "bitje en bytestje" bij. Sonja gaf voor en achter de schermen het beste van zichzelf. Dat Luc er wel eens een gezellige chaos van maakte, verzinkt in het niet tegenover de enorme inspanningen die hij leverde om ons toch maar alles, en zo mogelijk in optimale omstandigheden, te laten zien. Luc bedankt ... laat ons niet te lang wachten op een volgende episode.

In de Crawlakte

Les Alpilles

Nabeschouwingen reis 14 - 21 mei

Marc Hofman

Aantal deelnemers: 16

Ondanks de regen, zagen we tijdens de heenreis al behoorlijke aantallen roofvogels. Na onze aankomst in Beauvoisin begon het ornithologische feest onmiddellijk, met waarnemingen van Wespendif, Koereiger, Hop en Scharrelaar gewoon vanuit de tuin van ons verblijf! Zo ging het een hele week door: uiteindelijk zagen we op 8 dagen 163 vogelsoorten! Voor de twee reizen samen liep de teller op tot 192.

Een hele week lang konden we dagelijks genieten van Flamingo's, Krooneenden, Steltkluten, Zwartkopmeeuwen, Bijeneters, Graszangers en Cetti's zangers. En dan de sierlijke reigers nog... We zagen tijdens deze reis de 9 Europese reigersoorten allemaal!

Op dag 2 werden niet minder dan 8 reigersoorten waargenomen, dankzij het Wouwaapje dat zich even liet zien. Die dag zagen we ook 5 keer een Slangenarend.

Op dag 3 waren de 50-tal prachtige Vorkstaartplevieren zeker een hoogtepunt, evenals de Witvleugelstern in adult zomerkleed. Onderweg hadden we het geluk om even 2 fraaie Kuifkoekeken te zien. 's Avonds in Beauvoisin gaf een Nachtzwaluw nog een onvergetelijke show.

Dag 4 begon veelbelovend met mooie Dunbekmeeuwen, maar vanaf 's middags hadden we echt pech door een helse stortbui die helaas tot 's avonds bleef duren. Het spannende intermezzo op het strand zullen we niet snel vergeten.

De volgende dag maakten we mooie wandelingen: in de voormiddag in Salin de Badon en 's namiddags in het prachtige berggebied Les Alpilles. Alleen jammer dat de felle wind daar spelbreker was voor de vogelwaarnemingen. De aasetende Zwarte Wouwen en de Aasgier op nest maakten veel goed. Ook de flora was hier fascinerend.

Groep 2, inclusief de fotograaf: Van Schoor Luc (reisleider), Van Kerckhove Sonja (begeleiding), Geldhof Nancy, Peeters Lydia, Bruyndoncx Marc en Mieke, Mens Gabriella, De Ridder José, Verwaest Chris, Bekers Isa, Janssens Daniella, Nagels Christine, De Greef Jeanine, Moons Bartholomeus, Hofman Marc en Birgit.

Dag 6 startte met een wandeling in het prachtige Marais en Etang de Scamandre met zijn indrukwekkende reigerkolonie. In de namiddag maakten we een avontuurlijke fietstocht over de Digue de la Mer, met prachtige waarnemingen van Flamingo's, > 40 Dunbekmeeuwen, en o.a. Provençaalse Grasmus en Brilgrasmus.

Onze laatste dag in de Camargue was super! Het begon al 's morgens met onderweg > 300 Zwartkopmeeuwen en daarna een Griel. Nadien een wondermooie wandeling met gids in het Marais de Vigueirat, waar we konden genieten van een koppel Baardmannetjes, meerdere Grote Zilverreigers en roepende Roerdompen. Een paardenfamilie zorgde hier voor erg idyllische plaatjes. Dat kan niet gezegd

worden van Luc, nadat hij met zijn gezicht pijnlijk tegen de grond viel.

Het bezoek 's namiddags aan de bizarre biotoop van de Crauvlakte was een ornithologische topper: Roodpootvalk, Kuifkoekoek, Rode Patrijzen, een tiental Grielen, baltende Kleine Trappen, in totaal 15 exemplaren, Kalanderleeuweriken en Kortteenleeuweriken vlakbij onze wagens. Alleen de waarneming van 5 overvliegende Witbuikzandhoenen was helaas wat minder mooi.

Tijdens deze reis zagen we opvallend veel Grauwe Klauwieren, in totaal 13 exemplaren. Twee keer vonden we ook

een zuidelijke Klapekster en één keer een fraai koppel Roodkopklauwieren. De verschillende ondersoorten van de Gele Kwikstaart waren ook interessant: gewone, Italiaanse, Iberische en Noorse.

Het waren meestal lange en vermoeiende dagen, zeker wanneer je na het avondmaal nog moest instaan voor de hulp in de keuken. Dat geldt ook voor Maria en Frans die erg veel flexibiliteit moesten opbrengen, omdat de afspraken nogal eens werden gewijzigd.

Dankzij Luc hebben we kunnen kennismaken met al deze prachtige natuurgebieden. Velen van ons komen ongetwijfeld ooit nog terug naar deze boeiende streek.

Langs de Digue la Mer met zicht op de flamingokolonie

La Courtilière, ons aangenaam en gastvrij logement

Eén van de 9 waargenomen reigersoorten: de Kleine Zilverreiger

Ter gelegenheid van de reünie van de voorbije Camarguereizen die plaatsvond op 5 november 2005 in de IJsvogel te Wilrijk werd een met kleurfoto's rijkelijk geïllustreerd dubbelverslag van 32 blz. uitgegeven voor de deelnemers en andere belangstellenden. Dit verslag, kostprijs 15 euro, kan worden aangevraagd bij Luc Van Schoor tel. 03 353 09 77 of E-mailtje naar luc.vanschoor@scarlet.be. Een digitale versie is beschikbaar bij onze webmaster Bob Gabriels 0485 329 729 of bob.gabriels@telenet.be.

Jouw schoenen voor meer natuur!

Leden ontvangen het hele jaar korting bij Schoenen Torfs

Als lid van Natuurpunt krijg je **10% onmiddellijke korting** bij de aankoop van nieuwe schoenen van Torfs! Vergeet dus zeker je lidkaart niet als je gaat winkelen!

Draagtasactie, een draagtas minder is meer natuur!

Schoenen Torfs heeft dertien baanwinkels die zich aan de rand van de steden bevinden en goed bereikbaar zijn. In elk van deze winkels loopt een draagtassen-actie. Als de klant de papieren(!) draagtas aan de kassa weigert, schenkt Torfs 0,15 euro aan Natuurpunt. Het bedrag wordt meteen in een spaarpot gestoken ten voordele van de natuur in Vlaanderen! Sinds september 2001 bracht deze actie over heel Vlaanderen al 42.456,69 euro op!

Meer info op www.natuurpunt.be (klik op onze acties>Torfs)

Marien weekend Cap Griz-Nez van 7 tot 9 oktober 2005

Gids en leiding: Hugo Waeterschoot en Catherine Vandercruyssen
Aantal deelnemers: 16
Verslag: Volledige groep

Op vrijdagavond verzamelt een gelukkige bende zich in het hotelletje aan het strand. Na het uitdelen van een strandgidsje en wat informatie over het programma kruipt iedereen snel in bed, want de volgende morgen wordt er al om 5 uur op de deuren geklopt om naar de vismijn van Boulogne te vertrekken. Onze gids heeft aan alles gedacht, zelfs aan een vroege morgenontbijt met croissants en fruitsap op het terras van het hotel.

De vismijn is nog in volle actie als we er toekomen. 23 verschillende vissen worden deskundig beschreven door Hugo, waaronder Hondshaaien, Roggen en een Zeepaling de indrukwekkendste zijn. We leren het verschil tussen de 3 ponen en dat de Rode poon geen poon is, maar veel lekkerder. We zullen ons ook niet meer laten beetnemen als men ons een andere vis voor een Tarbot wil verkopen ...

Dubbelkelk (Picris echioides)

De tweede halte is de vroegere duikboothaven. Het is lage tijd en tussen de rotsen vinden we een heleboel mariene organismen: algen, krabben, zeesterren, Paardeanemonen, schelpen, Zeevinger, mosdiertjes en nog zoveel meer. Het wit verenpak van een Kleine Zilverreiger tekent zich mooi af tegen de donkere rotsen. Terug in ons hotel genieten we van een flink ontbijt. We hebben immers al een halve dag achter de rug.

Daarna vertrekken we voor de klassieke wandeling langs de wandelende duinen

van de Slack om langs het strand terug te keren. De wandeling kan gerust "Bessenwandeling" worden genoemd. We zien er o.a. die van Kardinaalsmuts, Bitterzoet, Spekwortel, Duindoorn en Kamperfoelie. Het is ook een paradijs voor vogels en Wim trekt er geregeld onze aandacht op.

De terugweg gaat langs het strand en we vinden eikapsels van Rog en Hondshaai, Oorkwal, Zeeklit, schelpjes, ... Van strand naar duin vinden we een heel andere vegetatie "zeegroenten": Zeekool, Zeepostelein, Zeevenkel, maar ook Blauwe zeedistel, Zeekamille, Zeewolfsmelk, Gele hoornpapaver, ...

Eieren van de Purperslak

Met zo'n mooi weer is het gezellig eten langs de dijk met zicht op zee! In de namiddag wordt gewandeld via de duinpannen van Cap Griz-Nez naar het strand van Wissant. Putters vliegen over. Een Geelgors laat zich bewonderen. Gele ganzebloem staat nog volop te bloeien. Een laatste duinpan over en daar ligt plots het strand, de zee ... Opnieuw speuren we het brede strand af en vinden prachtige wieren en schelpen, krabben, eikapsels van Wulk, Haai en Rog. Op het strand dribbelen Drieteenstrandlopers, Bontbekplevieren en Kanoeten voor ons uit. Ineens wordt er een zeehond gesignaleerd. Alle verrekijkers gaan richting zee. Het is een Kegelrob. Een Regenwulp vliegt over. Prachtig. Wat een dag ...

Zondagmorgen: de moedigen en vogelliefhebbers onder ons wagen het een tweede maal vroeg uit de veren te komen. Met de gegadigden trekken we naar Cap Gris Nez voor het bekijken van de zeevogeltrek. Bij aankomst ontwaren we nog in het halfluister de lichtjes aan de overkant van het Kanaal, inderdaad Dover. Wat later verschijnen ook de gekende White Cliffs in de prille ochtendzon! Een uniek zicht om nooit te vergeten! Ook niet de Jan-van-genten en de Drieteenmeeuwen. Even worden deze zelfs belaagd door een brutale Kleine jager. Dichterbij onderaan de klif steken als bij wonder drie Grijske kegelrobben hun kopje boven water.

Zondagmorgen, na het ontbijt, rijden we naar de Cran-aux-Oeufs. Het strand ligt hier vol reuzeneieren uit steen (Mammelons).

Na een korte avontuurlijke afdaling haasten we ons naar de laagwaterlijn. Net zoals zaterdagmorgen gaan we op en tussen de rotsen op het strand zoeken naar schelpdiertjes, wieren en andere getijdenzone bewoners ... teveel om op te noemen.

Zondag namiddag trekken we over het strand van Wissant naar Escalles, richting Cap Blanc Nez na een broodje gezond alweer met zicht op zee.

Vele meeuwen op het strand, een wenteltrapje gevonden, veterwier. Oh, 'kurry' een Grote stern in de lucht. Een stuk van een spinkrab, een beetje verder stukjes poten, we kunnen puzzelen (500 stuks volgens Hugo). Weer wat verder Loofkruid en Zeeraket. We speuren natuurlijk naar fossielen en met succes. Een mooi fossiel van Ammoniet, Belemniet en oester, een fossiel van een Brachiopoda, een look-a-like schelp, en daar een Groene kikker. Na een prachtige strandwandeling nemen we nog gezamenlijk een frisse pint om het mooi weekend af te sluiten!

Verslagen te verzenden naar
André De Mul, Lucas Henninckstraat 41 2610 Wilrijk
of per email: andre.de.mul@versateladsl.be

Dagtocht Puyenbroek en het Heidebos, za. 09/07/2005

Gids: Wim Roelant
 Leiding: Monique Van den Bergh
 Aantal deelnemers: 15
 Verslag: Tuur Wuyts

Het Provinciaal Domein Puyenbroek (510 ha) is een uitgestrekt recreatiegebied met camping, bootjesvijver, golfterrein, speelweiden, een cafetaria met ruim terras en grote parkings. Er worden nog steeds grondwerken uitgevoerd en in twee zanddepots die steil afgegraven zijn, hebben tientallen Oeverzwaluwen hun nestgangen gegraven. Sinds 2002 hebben ook Bijeneters deze

Bijeneteres, Merops apiaster, zijn snelle vliegers die allerlei onverwachte wendingen maken

broedplaatsen ontdekt en maken er eveneens hun nestgangen. Dit jaar zouden er ongeveer 11 Bijeneters geteld zijn. Op twee plaatsen konden we de exotisch gekleurde vogels gadeslaan. Regelmatig was hun luide roep nadrukkelijk te horen. Het zijn snelle vliegers die allerlei onverwachte wendingen maken zodat zelfs ervaren vogelaars moeite hebben om ze in de vlucht te volgen. Gelukkig konden we tijdens korte

rustpausen van op een behoorlijke afstand ze in de kijker en telescoop bewonderen. Nu en dan vloegen ze met een insect in de snavel voorbij. De parkbeheerders hebben maatregelen genomen om de kolonies te beschermen. Bij onregelmatigheden kan men de parkwachter waarschuwen wat we zelf konden vaststellen. Goed zo!! Andere vogels waren Puffers, Zomertortel (2 ex.), Torenvalk, Boerenzwaluw, Scholekster, Buizerd, Kleine Plevier (2 ad. + 2 juv.) en Visdiefje (2 ex.). Langs een afwateringsgracht groeide o. a. Grote egelskop, Kattenstaart en Kleine waterreppel. Op het ruime terras namen we de middagpauze en dan even verder gereden naar het Heidebos (207 ha) op het grondgebied Moerbeke en Wachtebeke. Dit bos is spijtig genoeg overwoekerd door Amerikaanse vogelpest en vooral door Adelaarsvaren. De beheerders trachten het tij te keren maar het zal een werk van lange adem worden. Enkele resultaten zijn al te merken. Toch te vermelden: Zandblauwtje, Hazenpootje en Stijve klaverzuring. De voormiddag stond dus vooral in het teken van vogels en de namiddag in het teken van wandelen, al bij al een aangename en goedgevulde dag waarvoor we Wim en Monique hartelijk danken.

Fietstocht "Rondje Pontje": Schouwen en Oosterschelde, zo. 17/07/2005

Gids: Luc Van Schoor
 Leiding: Jos Stessens
 Aantal deelnemers: 17
 Verslag: André De Mul

Wegens steeds meer bijval, twee maal Rondje Pontje dit jaar. Schitterende weersvooruitzichten, veelbelovende dag. Afgezien van enkele fietstransportperikelen, verloopt de rit naar Burghsluis redelijk vlot. De boot vertrekt pas om 11.00 uur. Eerst nog wat proefdraaien langs de Westenschouwse Inlagen. Hier Visdiefje, Kluut, Tureluur, Grutto, Bosruiter, Witgatje, Kievit en Buizerd (op paal), onderweg ook nog Torenvalk en Boerenzwaluw gezien. Van en met de fiets op "De Onrust". We kijken naar het voorbijschuivende landschap en de zeilbootjes op de Oosterschelde. Aalscholver en Rotgans op een zandbankje. De bootvrouw sleurt extra kijkers aan maar verder niets speciaal te zien. "Vorig jaar hebben we hier verschillende Bruinvissen gezien" probeert Luc. Ja, het zou al moeten lukken, deze keer. Dan maar wat praten, rondwandelen en foto's trekken of gewoon bruinen in de zon. Luc stormt het dek op: "Bruinvissen gesignaleerd!!!". 2, en daar nog 3. Ze piepen af en toe met hun rug(vin) uit het water. Precies kleine Dolfijntjes. Door de sluis meren we aan in Zierikzee. Langs de Suzanna-Inlagen en de Karrevelden fietsen we terug langs de kust. We passerden "De Heerenkeet".

Zicht op het mooie haventje van Zierikzee

Ha, neen, nog niet eten, eerst nog wat vogels kijken. Op een eilandje broedt een kolonie Grote Stern. Ook te zien: Zwarte Stern, Noordse Stern, Visdiefje, Bontbekplevier en Kanoet (of Krombek-?). Bij Joyce, ondertussen ook een vertrouwd adres, eten we, met zicht op de Lepelaars, onze boterhammetjes en aardbeitaart. We koppelen meteen het nuttige aan het aangename: de kilometervergoeding. Met hoeveel zijn we? 17, 18. Maar er zijn toch maar 17 fietsen?! OK, 17. 's Namiddags een rondje Prunjepolder. Vanaf de andere kant van de plas zien we Visdief en Tureluur, maar ook

Grauwe gans en Kemphaan, op een andere plas ook nog Krombekstrandloper, Zwarte ruiter, Rosse (!) grutto én Zilverreiger. Pas op, met al die vogels zou je vergeten dat er ook nog fietsers zijn. Gelukkig niets gebeurd. Wat verder stoppen we bij een caisson, in 1953 een dam tegen de overstroming, nu monument en broedplaats voor Boerenzwaluw. Het weer is prachtig en de belichting is goed. Op de Roggenplaat liggen 14 zeehonden, waarvan 1 Grijs, te luieren. We rijden terug het haventje van Burghsluis binnen en strijken neer op het terras van het plaatselijk café. Hé, het zit allemaal mee vandaag. Bedankt Luc en Jos, 't was af!

Insectenstudietocht in het grensoverschrijdend natuurgebied Hageven-Plateaux, zo. 30/07/2005

Gids en leiding: Johan Baetens
 Aantal deelnemers: 9
 Verslag: Nancy Geldhof

Ondanks de voorspelde regen kwamen de echte enthousiastelingen toch opdagen op de Bist. In de voormiddag bezochten we vooral de insectentuin aan het bezoekerscentrum "De Wulp".

Een overhangend dak zorgt hier voor een droge zandstrook, die helemaal met kuiltes bezaaid is.

Hierin huizen de larven van de Mierenleeuw. Verder in de tuin vonden we verschillende Tijgerspinnen, waarvan het web herkenbaar is aan de driegdraad die erdoor geweven lijkt. Terwijl sommigen van ons nog experimenteerden met de

Steenrode heidelibel, Sympetrum vulgatum

Bandheidelibel, Sympetrum pedemontanum werking van het vlindert, wisten Johan en Kris reeds verschillende libellen en waterjuffers te vangen. Ze leken wel goochelaars, hoe ze soms 2 of 3 libellen tegelijk in één hand vasthielden, om ons de verschillen te laten zien. Ze wezen ons de kenmerken van de verschillende heidelibellen, zoals de Bandheidelibel of de Steenrode heidelibel, maar legden voor de beginners ook heel geduldig het verschil tussen waterjuffers en libellen uit. We vingden ook vlinders, waaronder verschillende blauwtjes en zandoogjes. We besloten toen, om toch maar een eindje te wandelen, en vonden verderop de prachtige Bosbeekjuffer, de Gewone pantserjuffer, de Breedscheenjuffer en verschillende kleurvarianten van het Lantaarntje.

Door de hevige regen van de vorige avond, was de Dommel buiten haar oevers getreden, zodat we op

een bepaald punt op onze stappen moesten terugkeren, maar in het slijk van het wegtrekkende water vonden we wel verschillende waterschorpioentjes. Bij een poeltje vlogen tientallen Koraaljuffers. Ook lieveheersbeestjes werden onder de loep genomen, en we vonden o.a. het Tweestippelig en Vijfstippelig Lieveheersbeestje. Terwijl we 's middags bij het bezoekerscentrum zaten te picknicken, werden we getraakteerd op een prachtige waarneming van een Koninginnepage.

Na de middag reden we tot de Nederlandse grens, vanwaar we een wandeling in het aangrenzende "Plateaux" gingen maken tot aan de droge heide, op zoek naar het Gentiaanblauwtje. Het begon echter al heel bewolkt te worden en af en toe te regenen. De aanwezigheid van insecten begon al zichtbaar te minderen. Langs een mooi beekje stonden de vele exemplaren van de Zwanenbloem prachtig in bloei.

Bij een poeltje vlogen verschillende Kleine Roodoogjuffers, maar een intensieve jacht erop mislukte. Het begon verderweg te regenen, en bij ons hard te waaien, zodat we besloten naar de wagens terug te keren voor we kletsnat waren. Zo eindigde deze dag een uurtje vroeger dan gepland, maar met tevreden, droge deelnemers. Bedankt Johan.

Steltlopertocht in Zeeland, zo. 07/08/2005

Gids: Luc Van Schoor
 Leiding: Rudy Vansevenant
 Aantal deelnemers: 17
 Verslag: André De Mul

Ondanks de sombere weersvooruitzichten, toch met 15 aan de start en nog 2 onderweg naar Tholen en Schouwen-Duiveland. Eerste halte in Scherpenissepolder voor een wandeling over de dijk. Overzomerende Brandganzen in het grasland. Er zijn geen seizoenen meer. Terwijl Luc wijst op een watervliedheuvel, steekt een Patrijs stiekem de weg over en vliegt een Sperwer onze neus voorbij. In het water zitten Kemphaan, Bontbekjes, Oeverloper, Zwarte ruiter en Witgatje; in de lucht vliegen Kluut, Putter, Witte kwik en Bruine kiek over. We gaan verder. Tiens, welke boom is dat hier? Een Mispel. De lucht is uitgeklaard en we hebben helder zicht over de plassen. Tussen het gewemel van Slob- en Bergeend, Wintertaling, Dodaars, bespeuren we ook nog Bosruiter, Steenloper en Watersnip. Het Rammegors. Voorzichtig loeren vanachter de dijk, zodat ze niet gaan vliegen: Zomertaling, Brand- en Nijlgans (!?), Grutto, Lepelaar en Zwarte ruiter. Dreigende wolken. We geraken nog droog tot bij de auto's. Nu mag het regenen. We rijden langs de Grevelingen naar Bruinisse, een mossel- en vissershaventje. In het Veerhuis hebben Luc en Rudy een nieuwe stek gevonden om onze boterhammetjes op te eten.

Naar de Zuidhoekinlage. Aan de Krammersluizen noteer ik Lepelaars en voor de kenners ook Betonie. Opgepast, kijk in de Galgenpolder goed naar de grond of je stapt met je botten in de We stellen de telescopen op langs de waterkant: Grutto, Rosse grutto, Tureluur, Lepelaar, Grote stern en Wintertaling. Regen. Het moest ervan komen. Nergens beschutting. Gelaten laten we het hemelwater

over ons heen gaan. Toch blijven kijken: Rotgans (!), Visdiefjes, Grote en Kleine Mantelmeeuw (naast elkaar), Goudplevier en ook een Zeelands blondje in zomerkleed. Voor sommigen is de dag nu al geslaagd. De Wevers- en Flaauwersinlagen. Hier o. a. Bonte Strandloper, Bontbek, Krombek, Goud- én Zilverplevier, Regenwulp én Geoorde Fuut. De hemelsluizen gaan terug open. We zetten ons neer, uit de wind, op de warme dijkstenen. Boven koud en nat, onder warm en droog. Toch nog beter hier dan zitten stoven in Spanje of Portugal. Zoals voorspeld klaart het uit. We eindigen in schoonheid bij de Prunjepolder. Het zit hier vol Grutto en Rosse grutto. Vooraan, een wel erg Rosse, met buikstrepen, een IJslandse. Ook nog Kluut, Grote stern, Kanoet, Groenpoot en Drieteen. Stop, we zijn in retard. Inpakken en naar huis. Bedankt, Luc en Rudy.

Fietstocht in Oost- en Zeeuws-Vlaanderen, zo. 20/08/2005

Gids: Marieke Berkvens
 Leiding: Tuur Wuyts en André De Mul
 Aantal deelnemers: 17
 Verslag: Sonia Van Kerckhove

Er wordt voor vandaag regen voorspeld - met enkele opklaringen - en vermits hoop doet leven staan er inderdaad om 7u.45 tien fietsfanaten aan de start op de Bist - in de regen. Wie is er bang van een beetje regen ??? Wij, natuurliefhebbers toch niet !!! (maar moest het zonneke vandaag toch een ietsjebietsje van de partij zijn, zullen we er niet boos om worden). Een goed uur later komen we aan te Boekhoute. Marieke en Coby staan reeds op ons te wachten. De fietsen worden afgeladen en het ganse gezelschap vlucht naar een cafeetje om wat warm vocht naar binnen te spelen - kwestie van zich een beetje op te warmen voor het vertrek.

Met veel jolijt begint de kleurrijke stoet aan zijn tocht. Ondanks onze "hoge" positie op onze "pedals" worden onze voeten net kleine vijverkes, en uiteraard niet alleen onze voeten!

Optimisme is van de partij: met een vreugdevolle lach op onze natte snoeten trappen we naarstig verder.

We hebben toch nog enkele waarnemingen: Vrouwke Bruine Kiekendief, Buizerd, Torenvalk, Kieviten, Op een bepaald ogenblik moeten we echt gaan schuilen. De literkes water stromen neer en we besluiten te gaan schuilen. Gemakkelijker gezegd dan gedaan in deze landelijke omgeving ! Ons oog valt op een "afdakje" aan een garage met enkele boomkes naast en daar staan we dan samen onder enkele paraplu's, dicht bij elkaar genesteld

en maar hardop dromen: wat zou dat smaken, een lekkere pannenkoek, een warm soepke, een wafelke ... "om van te WATERtanden" werd er met "droge" humor op gerepliceerd.

Na een half uur springen we maar weer onze tweewielers op. Mariekes fietspadenkaart heeft inmiddels zijn ziel gelaten: verzopen, in flarden uiteen ... hij heeft de buien niet doorstaan - wat een triest einde!

Dan maar op goed geluk verder rijden (de stand van de zon kan vandaag echt niet als wegwijzer dienst doen).

's Middags komen we drijfnaat aan in uitspanning Cadsandria te IJzendijke, onze picknickplaats. Hoe uitgehongerd we ook zijn, eerst wringen we met veel jolijt onze kletsnatte sokken uit en trachten we onze kleren en verkleumde lijven te drogen rond een warmeluchtblazertje dat de waardin voor ons heeft aangestoken - pittoresk !

Marieke krijgt hier van Jef een nieuwe fietsroutekaart kado - kwestie van onze tocht veilig en wel verder te kunnen zetten, want wij zijn het bijlange nog niet beu!

De namiddag is zo mogelijk nog natter. Aan Assenede kunnen we amper het huisje aan de overkant van de kreek bespeuren - we zitten midden in een ware stortvloed!

Moedig stappen we maar terug op onze ijzeren ros richting Watervliet ??? Onderweg trekken André en Sonja nog een hartvertederend fotootje van mamapony met haar kleintje die samen schuilen onder hun afdakje in de wei. En daar (ondank is 's werelds loon) worden André en Sonja door de groep aan hun lot overgelaten - letterlijk en figuurlijk iemand "links laten liggen" noemt men dat. Maar geen nood, zo goed komen ze van ons niet van af ... alle wegen leiden naar Boekhoute.

Na een "vreugdevol" weerzien worden onze fietsen terug opgeladen, de natte kleren worden zo goed als kan vervangen door droge, en hup: terug 't café van deze morgen in voor een opwarmertje.

't Ja, die voorspelde opklaringen voor vandaag waren wel echt minimini - maar de stemming daarentegen was maxi! Dank je Marieke, Tuur en André voor jullie inzet en doorzettingsvermogen. Het was een natte maar weliswaar onvergetelijk toffe dag!

(Weerbericht diezelfde avond: in Eeklo en omgeving werd het rampenplan nr. 2 afgekondigd om reden van wateroverlast - en wij stonden een bepaald ogenblik op een 6-tal km daar vandaan ...)

Waterbeestjes in de Oude Landen, zo. 28/08/2005

Gids en leiding: Jan Waeterschoot
 Aantal deelnemers: 10
 Verslag: Jan Waeterschoot

Een tiental natuurpunters stonden gewapend met schepnet(ten), loepjes, ... klaar voor een waterbeestjesexcursie in de Oude Landen. Het weer was opperbest ... de verwachtingen waren groot!

De vangst in een eerste, bescheiden, plasje was hoopvol: verschillende soorten waterwantsen waaronder enkele "rovers", boven op het water: enkele jonge schaatsenrijders, juist onder het wateroppervlak (én ondersteboven): het bootsmannetje, de zwemkampioen baksteenslag: de waterschorpioen, een rondscharrelende

libellelarve (glazenmaker), enkele minuscule larven van eendagsvliegen, enkele schijfhoornslakken, een verdwaalde bloedzuiger en enkele tiendoornige stekelbaarsjes. Verschillende soorten ... maar in kleine aantallen! Op weg naar het volgende “scheppunt”: het bruggetje. Onze ontgoocheling was groot: alle sloten waren toegegroeid met riet, nergens was er “open water” te bespeuren. Vangsten tussen de rietstengels leverden weinig op: enkele waterwantsjes, enkele schijfhoornslakken, enkele stekelbaarsjes en 1 muggenlarve (Chaoborus). ... Enkele jaren terug krioelde het hier nog van het waterleven en waren de Oude Landen op waterbeestjes-vlak één van de mooiste Antwerpse plekjes. De “verlanding” is duidelijk ingezet!

Ook de fauna “op het land” bleek aan een achteruitgang toe. Landslakken werden quasi niet meer aangetroffen; ook de rondvliegende libellenfauna bleef beperkt tot een 3-tal soorten.

Op het einde van de wandeling hebben we langs de weg onder de bomen een ganse partij Gele knotszwam (Clavulinopsis helveola) gevonden. Bevestigd door Lieve Deceuninck. Deze zwam is slank knotsvormig, vaak gebogen/gedraaid; één tot zes cm hoog, 2 tot 4 mm dik. Het bovenste deel met een spitse top, glad, dooiergeel. We zullen actief op zoek moeten naar nieuwe Antwerpse “waterbeestjesplekjes”.

Jammer van de Oude Landen!

Bustocht naar de zuidrand van de Hoge Venen: de vallei van de Bayehon en de Warche tot aan het meer van Robertville, za. 03/09/2005

Gids en leiding: Hugo Waeterschoot
 Aantal deelnemers: 28
 Verslag: Tuur Wuyts

De bus bracht ons naar Ovifat waar we begonnen aan de 12 km lange wandeling. De omgeving hier is een “bocage” landschap, namelijk weiden omheind door oude beukenhagen. Sommige van de hagen zijn reeds enkele honderden jaren oud en dat is eraan te zien. We troffen hier Beemdooeivaarsbek en Schaduwkruiskruid. Iets verder was een deel bos gekapt en het landschap zag er dus gans anders uit dan bij de vorige wandeling. Aan het riviertje de Bayehon keken we vruchteloos uit naar de Grote gele kwikstaart. Dan wijst Hugo ons een Wintereik aan, een typische boom van de streek en vertelt hij dat we op de grens zitten van de Ardennen en de Condroz. We vinden Kranssalomonszegel en in de lucht trekken drie Buiszwalvers onze aandacht en verder hoog in de lucht zwaluwen. Even flitst een juv. hagedis weg tussen kruid en stenen. Op onze weg liggen zwerfkeien uit kwarsiet. Hé, hier staat Stijve ogentroost. We komen aan op onze picknickplaats van vorige keer en vleien ons neer op de lichtjes hellende bosbodem. De brooddozen en drank worden bovengehaald en het smaakt! De mycologen onder ons zitten niet stil en vinden Stinkgordijnzwam. We zitten nu op zowat 580 m hoogte. Ietsje hogerop groeit traag maar zeker een groepje Jeneverbessen en in de omgeving komt Rijsbes voor (een ijstijdrelict). Dan staan we oog in oog met een oude indrukwekkende eik die reeds heel wat heeft meegemaakt.

Kon die maar eens vertellen!! Terug in een open vlakte worden we minutenlang geboeid door een overvliegende Rode wouw. We horen de Goudvink en komen in de smalle vallei van de Warche. Het is hier een groeiplaats van speciale varens zoals Smalle beukvaren, (15-tal vindplaatsen in België), Driehoeksvaren en Naaldvaren. We nemen nog een laatste rustpauze voor we de steile klim beginnen naar het stuwmeer van Robertville. De indrukwekkende rups van het Avondrood (een nachtvlinder) wordt becommentarieerd en digitaal gefotografeerd. We passeren ook het kasteel van Reinhardstein. Eindelijk Robertville waar we bij een verfrissing terug op adem komen. Bedankt Hugo en ... een pluim voor onze 85-jarige Luc die zonder verpinken de wandeling meedeed!

Terug in een open vlakte worden we minutenlang geboeid door een overvliegende Rode wouw.

Vogeltocht in Schulensbroek, zo. 11/09/2005

Gids: Wim Roelant
 Leiding: Wim Vandeweyer
 Aantal deelnemers: 12
 Verslag: Hilde Vangrunderbeek

Het Schulensbroek is gelegen op de grens van Haspengauw en de Zuiderkempen en staat bekend als pleisterplaats voor talloze weide- en watervogels en ... gezien de grote rijkdom aan vis in het Schulensmeer wordt hier heel regelmatig de Visarend gezien. De verwachtingen waren dus hoog gespannen.

Gezien de hevige regenval van de vorige dag echter was er veel nevel en de zichtbaarheid heel beperkt, geen ideaal weer dus voor vogelwaarnemingen.

Langsheen de weg die leidt naar de dijk zaten heel wat kleine vogeltjes zoals: groenlingen, meerdere mezensoorten, boomkruipers, tapuiten en vooral te vermelden meerdere paapjes.

De Visarend was spijtig genoeg niet op de afspraak maar ter compensatie zagen enkelen onder ons een Draaihals. Onze middagpauze namen we op een leuk terrasje in “tderp” van Schulen. De huisgemaakte tomatensoep (zonder balletjes!) was zeer lekker.

Na de picknick reden we enkele km verder naar Meldert voor een wandeling in de Vallei van de Zwarte Beek. In de buurt van een mooie en heel praktische vogelkijkhut (ontworpen door een vrouw!) wees Wim R. ons op enkele Watersnippen en flitste ook een Sperwer door de bomen door. Aangezien we iets vroeger dan gepland aan de

wagens zouden komen en er nog een heel uitnodigend terrasje op onze weg lag, besloten we de dag met een pintje, pannenkoek of ijsje. Bedankt Wim en Wim we hebben genoten van de 2 wandelingen door een prachtig gevarieerd landschap en nog mooi opgefleurd door Boerenwormkruid. Zeker te herdoen!

Foto: Willy Ceulemans

Landschapswandeling: Galmaarden, zo. 25/09/2005

Gids en leiding: Tuur Wuyts
 Aantal deelnemers: 10
 Verslag: Rina Vredembregt

Wat is het verschil tussen een landschapswandeling en een vogeltocht? In de eerste plaats het aantal kilometers. De wandelafstand bedroeg naar schatting 16 km, maar dat bleek toch lichtjes onderschat. Het hoofddoel van deze wandeling was het kennismaken met het unieke landschapsschoon van een stukje Vlaams-Brabant. Vanuit Vollezele volgden wij een met zeshoekige bordjes gemarkeerde wandelweg: het Stiltepad. Het voert over smalle aardewegjes doorheen akkers en weilanden en mondt af en toe uit op rustige asfaltbaantjes. Terwijl we door het zachtglooiende en golvende gebied trekken, valt ons de onwerkelijke stilte van de omgeving op: geen autosnelwegen in de nabijheid, geen vliegtuiglawaaï, weinig verkeer op de plaatselijke wegen, geen luidruchtige bedrijvigheid. Ook nauwelijks "horizon"vervuilers of storende elementen bij de mooie vergezichten. In de streek rond Vollezele werd destijds het Brabants trekpaard gefokt! Een voormalige paardenfokkerij herinnert daar nog aan. In een boomgaardje ontwaarden wij tot onze verrassing een Mispelboom, tegenwoordig een zeldzaamheid. Niet zeldzaam daarentegen zijn hier de Notenbomen. Langs de baan vielen af en toe walnoten te rapen. De Hanepoot is een grassoort die hier vrij veel voorkomt, vooral langs maïsakkers. Met enige verbeelding kan men in de bloeiwijze wel een zekere gelijkenis zien met de poot van een haan. In het stille dorpje Waarbeke, een deelgemeente van Geraardsbergen (Oost-Vlaanderen), hielden we halt voor de middagpauze. Op de dakgoot van de kerk aldaar hadden we een mooie waarneming van een Zwarte roodstaart en een Witte kwikstaart. Wij zetten onze wandeling verder langs akkers en weilanden, waarin soms schattige ezeltjes stonden te grazen. De hagen bestaan hier veelal uit streekeigen Groenkardinaalsmuts, Sleedoorn, Meidoorn, Gelders roos, Kornoelje. Ondanks het vergevorderde seizoen viel er op

botanisch gebied nog wel wat te beleven: o. m. Guichelheil, Stijve klaverzuring, Hondspeterselie en vooral de mooie dieprode Incarnaatklaver. In de late namiddag belandden we, niet toevallig, in Galmaarden, waar de trek in echte mattetaarten ons heenlokte. Een ouderwetse kerkwegel tussen akkers met stekelige Mariadistel - die wordt hier blijkbaar gekweekt - voerde ons naar het Marktplaatsje, en naar een lekkere bakker. Op de rand van de fontein zaten we deze delicatessen te verorberen. Daarna begonnen we aan de terugweg naar Vollezele: de laatste loodjes ... Met dank aan Nancy en Ronny, die onverwachts verhinderd waren, en aan Tuur, die op het laatste nippertje nog kon inspringen.

Foto: Veerle De Saedeleer

Enkele reservaten van de Voorkempen in de kijker!, zo. 02/10/2005

Gids en leiding: Fons Waeterschoot
 Aantal deelnemers: 10
 Verslag: Tuur Wuyts

De terreinen die we bezochten zijn voormalige kleiputten op grondgebied van St. Lenaarts voor de Hoofsweer en Brecht voor de Kooldries. Beide terreinen zijn gescheiden door een openbare weg. De Hoofsweer is een terrein van AMINAL-Natuur bestaande uit een reeks van afzonderlijke putten. De kleiwinning werd er gestopt half de jaren zeventig. Een gedeelte werd beplant met populier en de rest raakte spontaan begroeid met wilg en berk. De eigenaardige naam verwijst naar de periode van voor de kleiwinning toe keuterboertjes "hoofdzeer" kregen van het harde labuur op deze gronden. Geleidelijk evolueerde de naam naar "Hoofsweer". Recent werd een nieuwe grote waterplas verworven waar we talloze eenden en enkele reigers konden opmerken. Dat de herfst begonnen was, zagen we aan de talloze paddestoelen langs de wegen. Een grote omloop van honderden terreinfietzers verstoorde voor ons wel wat de stemming. Behalve op de vijver werden niet veel vogels gezien. Toch nog twee Buizerds. Tenslotte verkenden we een deeltje van de 18 ha grote Kooldries. Fons merkte op dat het grondwaterpeil in beide gebieden een 2-tal meters gezakt is waardoor ze nog steeds evolueren. Natuurpunt heeft de Kooldries in erfpacht maar het ontbreekt wel wat aan mankracht om het optimaal te beheren. Een probleem hier is de aanwezigheid van Katvis die een bedreiging is voor onze inheemse amfibieën. Het was intussen 12.30 u geworden en tijd om er een punt achter te zetten. Fons, bedankt voor de voorbereiding en het kundig rondleiden. Tot later.

Meer gedetailleerde informatie (vertrekplaats en -uur, kledij, ...) over de activiteiten vind je in dit tijdschrift.

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

Uitstappen

- Zo. 8 jan. Vogelobservatietocht Tholen
- Za. 14 jan. Projectieavond nieuwe klankdiareeksen BVNF
- Zo. 15 jan. **Kinderactiviteit: Dieren in de winter**
Volwassenenactiviteit: Fort 7-wandeling
- Zo. 22 jan. **Ganzentocht naar Goeree-Overflakkee**
- Zo. 29 jan. Winterwandeling in het Zoerselbos
- Zo. 5 feb. **Fort 7: Vleermuizentelling**
- Za. 11 feb. **Terugblik op 2005 en een eerste glimp van 2006**
Algemene Ledenvergadering en Kaas- en Wijnavond
- Zo. 19 feb. **Vogelexcursie Schouwen-Duiveland**
- Zo. 26 feb. Landschapswandeling in de Bourgoyen-Ossemersse te Gent
- Za. 4 maa. Landschapswandeling in de Kalmthoutse Heide
- Za. 11 maa. Winteravond in Steytelinck: Jungle in het (verre) Oosten
- Zo. 12 maa. Monumentenwandeling Fort 7
- Zo. 19 maa. Vogeltocht Vlaamse Oostkust
- Zo. 26 maa. Waterkriebelbeestjes vangen in het Rivierenhof
- Za. 1 apr. Verrassingstocht
- Zo. 9 apr. Vogels in het Molsbroek en de Kalkense Meersen
- Zo. 23 apr. Vlaamse Ardennendag – Landschapswandelingen
- Zo. 30 apr. Voorjaarsflora

Natuurbeheer Fort 7

op zaterdag van 9u to 12u
10/12, 17/12, 7/1, 14/1, 21/1, 28/1,
4/2, 11/2, 18/2, 25/2
Verzamelen aan de IJsvogel

Cursussen

Leren kijken naar vogels:

Theorie: di .14, 21 en 28 maart 2006 in de IJsvogel
Praktijk: za. 2 april : Blokkersdijk,
za. 23 april : Bospolder/Ekerse Putten

Geleide wandelingen en activiteiten in onze natuurgebieden

Zo. 15 januari van 14 tot 17 uur
Za. 12 maart van 14 tot 17 uur
Historische wandeling op Fort 7 te Wilrijk

**Dia-avond BVNF - Cultuurcentrum De Kern Wilrijk
Zaterdag 14 januari**

Topfotografen van de Bond Verantwoorde Natuurfotografie presenteren ons enkele prachtige diareeksen uit Vlaanderen en Europa. (Zie pag. 4)

Niet te missen!

**Actie "Vogels voeren en beloeren"
Nationaal telweekend op 4 & 5 februari 2006**

Er gebeurt ongetwijfeld heel wat meer in je tuin dan die ene koolmees die naar de vetbol komt en de merel die kaasrestjes komt opeten.

Natuurpunt is erg geïnteresseerd in de aantallen en soorten vogels in je tuin. Voor de 6de opeenvolgende winter verzamelen we waarnemingen van vogels die de voederplaatsen bezoeken. We nodigen je ook graag uit om deel te nemen aan het nationaal telweekend op 4 & 5 februari 2006.

Dankzij deze tellingen krijgen we een goed idee over hoe de vogelpopulatie in een gemiddelde Vlaamse en Waalse tuin eruit ziet. We hopen te ontdekken of de Turkse tortel en de Kauw nog steeds in aantal toenemen en hoe onze Huismus het stelt.

Gratis folder

Leer de vogels in je tuin beter kennen en bestel de gratis folder "Vogels Voeren en Beloeren" van Natuurpunt en Tom & Co. In de folder vind je tips om tuinvogels te helpen, foto's van 24 vogelsoorten en een uitnodiging om de vogels die naar je voederplaats komen te tellen. Mail naar wim.vandenbossche@natuurpunt.be of bel 015-29 72 20 en je krijgt de folder zo snel mogelijk in de bus.

Help mee

Heb je een tuin of terras en je voedert vogels, dan moet je slechts even de tijd nemen om per soort het maximale aantal te noteren. Informatie over de actie van Natuurpunt kan je nalezen op www.natuurpunt.be/tuinvogels

Info

Voor meer info kan je contact opnemen met Wim Van den Bossche <wim.vandenbossche@natuurpunt.be>